

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 2 (2278) Год XLV

Беласток 9 студзеня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

 105,5 FM
**Пачала вяшчаць
„Рацыя”**

Аляксандр МАКСІМУК

„Сёння на хвалях 105,5 FM распачало сваё вяшчанне Радыё Рацыя ў Беластоку” — прагучэла 29 снежня 1999 г. першая вестка беларускай радыёстанцыі ў Польшчы. Перадачы пайшлі гадзінныя, ад 16 да 17 гадзіны. У іх навіны па-беларуску, па-польску, музыка, фельетоны, гадавіны, літаратура ды шмат-шмат чаго іншага.

Захадзі аб стварэнні беларускамоўнай радыёстанцыі ў Беластоку цягнуліся сама менш год часу. Прашэнне пра канцэсію на вяшчанне было фармальна пададзена ў Краёвую раду радыёвяшчання і тэлебачання ў пачатку 1999 г. Навосень гэтага ж году Краёвая рада выдзеліла частотнасці. Пайшла арганізацыйная праца па стварэнні радыёцэнтра ў Беластоку — знаходзіцца ён цяпер па вул. Цеплай 1. Супрацоўнікі радыёстанцыі набіраліся на конкурснай аснове. Усіх іх каля дзесятка чалавек.

Радыёстанцыяй „Рацыя” кіруе суполка з такою ж назвай, большасць удзелаў у якой мае Беларускі саюз у Рэчы Паспалітай. Прадстаўніком Саюза ў радзе суполкі з’яўляецца Алег Латышонак. Ён у першым выпуску звярнуўся да слухачоў, кажучы, што гісторыя ўзнікнення радыёстанцыі — гэта гісторыя змагання. Нешта ў гэтым ёсць, бо ўсе мы памятаем, што „Рацыю” асудзілі і засудзілі яшчэ да выхаду ў эфір першай радыёперадачы. Даказвае гэта толькі, што кожная беларуская незалежная ініцыятыва ў Польшчы ўспрымаецца з некатарай (мякка кажучы) істэрыкай — перш за ўсё, з боку асоб, якія ў іншых кантэкстах гатовы біцца ў грудзі „я таксама беларус”. Можна толькі мець надзею, што выхад перадач у эфір канчаткова скарэктуюць усякую паклёпніцкую міфалогію, а перадачы будуць ацэнены адзіным верагодным суддзёю — слухачамі.

„Рацыя” меціць вельмі высока, бо хопіць узяць на роздум толькі адну акалічнасць — вяшчанне сваё пачала з гадзіннай перадачы штотдзённа. А нарыхтоўваецца тая перадача ў даволі партызанскіх умовах — радыёцэнтр не мае пакуль ані кабельнай сувязі з транслятарам, ані ўнутрырэдакцыйнай камп’ютэрнай сеткі. Рэдактарам трэба кампанаваць праграму з кучы дыскаў, а на канец усё запісаць на адзін дыск ды завезці яго на машыне да транслятара. Але трэба сцвердзіць і тое, што рэдактарам удаецца нарыхтаваць на час гэты гадзінны блок. Заўважу яшчэ, што ў падобных умовах не так даўно нараджаўся беластоцкі тэлецэнтр. Паволі,

[працяг 2]

Фота Аляксея МАРОЗА

Выходзіць і шукаць патрабуючых

Размова з епіскапам Бельскім праасвяшчэннейшым Грыгорыем.

— *Адзначаем цяпер свята Нараджэння Хрыстовага. Як праваслаўная аўтакефальная царква ў Польшчы рыхтуецца да юбілейных святкаванняў 2000 года?*

— Уся Праваслаўная царква рыхтуецца да юбілейнага святкавання Нараджэння Хрыстовага. Усяленская царква будзе святкаваць у Віфлееме, дзе нарадзіўся Хрыстос. Прадстаўнікі царквы з розных краін будуць служыць Божую Літургію. Праваслаўную царкву ў Польшчы прадстаўляць будзе мітрапаліт блажаннейшы Сава. Галоўныя юбілейныя святкаванні ў нашай краіне адбудуцца на Грабарцы. Гледзячы з духовага боку, нараджэнне Хрыстовае — гэта працэс. Кожны чалавек прызваны, каб яго сэрца было яслямі, у якіх Хрыстос знаходзіцца ўвесь час. Толькі тады, калі чалавек будзе ісці за такім прызываннем, зразумее ўсялякія юбілейныя даты. Усялякае абмежаванне толькі да гістарычных дат — гэта сухасць, філасофія, якая нічога не прынясе ў духовым жыцці. Калі асабліваю ўвагу будзем звяртаць на ўнутранае і духовае, тады і вонкавае будзе больш зразумелым. Некаторыя багасловы гавораць, што свята Нараджэння Хрыстовага — зімовая Пасха і пост, які рыхтуе да яго, таксама саракадзённы. Пасціўся Хрыстос, пасціліся апосталы, перадалі гэта святым айцам і Праваслаўная царква нязменна захоўвае пост без ніякіх рэформаў. Кожны дзень у час гэтага перыяду посны і ніхто, апрача цяжка хворых, не павінен яго парушаць, а асабліва важна захоўваць пост маладым, бо гэта нясе Божае блаславен-

не. Пост павінен быць тым благаўздзейным адрэзкам часу, які паможа ачысціць сэрца чалавека, каб памясціўся там Гасподзь. У сціхірах будзем спяваць, што нараджаецца Хрыстос і ўсе прыносяць яму дары. Неба прыносіць зорку, Зямля — яслі, Анёлы — песні: „Хвала Богу на вышыні і на зямлі мір людзям добрай волі”, мудрацы з Усходу прыносяць дары, а ўсё чалавецтва прыносіць Прасвятую Багародзіцу, ва ўлонні якой памясціўся Неўмясцімы. З Прасвятой Багародзіцы пачаснейшай за Херувімаў і слаўнейшай за Серафімаў нараджаецца Бог, а абавязкам кожнага з нас, хрысціян, асабіста прынесці свой дар — сардэчнае раскаянне. Калі мы ў пакорлівасці і са слязамі ачысцім свае сэрцы і прынясем перад яслі, тады і Бог народзіцца ў кожнай асобе і зразумеем, што гэта свята Нараджэння Хрыстовага.

— *Мінула ўжо паўтара года ад Вашай епіскапскай хіратоніі. Ці гэтае здарэнне многа памяняла ў Вашым манаскім жыцці?*

— Сёння бачым, што манахі часта паказваюцца вонкі манастыроў, прымаюць удзел у шматлікіх сустрэчах і займаюцца шматграннай дзейнасцю, але манаская дарога — гэта, перад усім, малітва за ўсіх людзей. Манах часта кладзе паклоны і многа моліцца. Прападобны Сілуан Афонскі сказаў, што манах застаецца ў келлі не толькі для сябе, але моліцца за ўвесь свет. Епіскапскае служэнне ўжо не можа закрыцца ў келлі. Свяціцель Іаан Шанхайскі сказаў, што епіскап не толькі прымае тых, якія прыходзяць да яго, але павінен вы-

[працяг 9]

Неспадзяванкі для турыстаў

Скончыўся 1999 год. Які ён быў для белавежскага турызму? Не найгоршы, але і не найлепшы, да таго з неспадзяванкамі. Лік наведваючых Белавежу панізіўся ў параўнанні з 1998 г. на каля 5 тыс. чалавек. Значыць, у перадапошнім годзе XX стагоддзя тутэйшую прыроду захацела пабачыць недзе пад 95 тыс. асоб.

[агляд 3]

Канфлікт працягваецца

У першай дэкадзе снежня 1999 г. Вярхоўны адміністрацыйны суд падтрымаў рашэнне ваяводы і загадаў Павятовай радзе правесці паўторныя выбары ў камісіі. Бельскія чыноўнікі чакаюць, пакуль рашэнне набудзе законную сілу. Аднак юрысты з Управы павета сталі думаць, ці не паслаць апеляцыю ў Міністэрства юстыцыі і такім чынам не дапусціць апальных дэпутатаў да працы ў камісіях.

[нязгода 4]

Туджман і Лукашэнка

Абодва яны прадстаўляюць крайне левую арыентацыю, прэзідэнтамі стварыла іх вялікая перабудова Еўропы, падчас якой Беларусь і Харватыя ўзніклі як асобныя дзяржавы. Уладу атрымалі яны ў дэмакратычных выбарах пры вялікай падтрымцы грамадства ў сваіх краінах. Адзін і другі зразу маргіналізавалі ўсялякую палітычную канкурэнцыю.

[паралелі 4]

Надзея

Здалося, нехта азваўся. Ён з болей парваў ніць успамінаў і кінуўся да акна. Цемра. Гэта толькі цвыркун, што дзесьці за камінком знайшоў сабе прытулак. Манатонна праскрыпеў на сваёй скрыпачцы... Прыпомніліся словы маці: „Шчасліва тая хата, дзе цвыркун паселіцца”. Колькі ж такіх цвыркуноў ён чуў у сваім жыцці, а шчасце як маучала, так маўчыць!

[апавяданне 5]

Царква і большавізм

Заканадаўства БССР пачатку дваццятых гадоў пазбаўляла святароў выбарчых правоў. Толькі ў выпадку парвання імі сувязей з выконваннем культурных абавязкаў маглі яны атрымаць дазвол выбіраць савецкія органы ўлады. Беларускія большавікі, якія тады мелі ўплыў на кіраванне рэспублікай, былі даволі моцна звязаны з мясцовай традыцыяй. Іх левы радыкалізм быў пабудаваны на сацыяльных прадпасылках.

[гісторыя 9]

Беларусь — беларусы

Літоўскі палітык гатовы абараняць свайго калегу

27 снежня 1999 г. праводзілася паўторнае распрадача пасяджэнне суда па справе Міхаіла Чыгіра. Дата пачатку працэсу пакуль яшчэ не акрэслена. Не выключана, што інтарэсы Міхаіла Чыгіра на гэтым судовым працэсе будзе прадстаўляць генеральны пракурор і вядомы літоўскі палітык Альгірдас Паўлаўскас.

Першапачаткова датай распачатка судовога працэсу па справе былога прэм'ера была акрэслена дата 27 снежня. Аднак Вярхоўны Суд дагледзеў у рашэнні першага распрадачага пасяджэння шэраг парушэнняў крымінальна-працэсуальнага закону. У сувязі з гэтым пачатак судовога працэсу прышлося перанесці на пазнейшы тэрмін.

Да гэтай пары адзіным абаронцам Чыгіра на судовым працэсе ёсць ягоная жонка — Юлія Чыгір. Як сцвердзіла яна, вядомыя беларускія адвакаты адмаўляюцца ўдзельнічаць у гэтым судовым працэсе, баючыся праследу з боку ўлад. Юлія Чыгір запрапанавала як абаронцу вядомага адваката Гары Паганяйлу. Аднак суд адмовіўся задаволіць гэту просьбу на той аснове, што

Паганяйла з'яўляецца членам Маскоўскай калегіі адвакатаў, а між Беларуссю і Расіяй няма пагаднення аб юрыдычнай дапамозе.

Дарэчы, не выключана, што ў Міхаіла Чыгіра з'явіцца прафесійны абаронца. Аб сваёй гатоўнасці ўдзельнічаць у гэтай справе заявіў вядомы літоўскі палітык Альгірдас Паўлаўскас. Адзінай перашкодай у гэтым, сцвярджае ён, можа быць неабходнасць падрыхтоўкі да парламенцкіх выбараў, якія ў Літве павінны адбыцца ў сакавіку. Аднак Паўлаўскас паабяцаў, што Міхаіл Чыгір можа разлічваць на дапамогу супрацоўнікаў ягонае юрыдычнае фірмы.

*Белорусская деловая газета
№ 696, 29.12.1999 г.*

Вызвалены Юрый Бандажэўскі

27 снежня 1999 г. а 16 гадзіне быў вызвалены з-пад варты пад падпіску аб нявыездзе былы рэктар Гомельскага медыцынскага інстытута Юрый Бандажэўскі.

Юрыя Бандажэўскага арыштавалі вясной мінулага года. Афіцыйнай прычынай арышту стала абвінавачанне ў атрыманні ўзятак ад абітурыентаў, якія жадалі стаць студэнтамі. Некалькі месяцаў следства паказала, што даказаць абвінавачанне ў судзе будзе няпроста. Нешматлікія сведкі пачалі адмаўляцца ад сваіх ранейшых паказанняў. Імкнучыся сабраць як мага больш кампраметуючых матэрыялаў, пракуратура паабяцала індальгенцыю тым студэнтам, якія дабравольна прызнаюцца, што перадавалі хабары былому рэктару. Але і гэты заклік нямнога памог следству — „дабравольцы“ не знайшліся.

Між тым усе гэтыя месяцы імя Юрыя Бандажэўскага не сходзіла са старонак газет, у першую чаргу заходніх выданняў. Журналісты і незалежныя эксперты адназначна звязвалі арышт Юрыя Бандажэўскага з яго навуковымі даследаваннямі. У той час, калі ўлады імк-

нуцца пераканаць народ у бяспечнасці Чарнобыля, Юрый Бандажэўскі даказваў, што самыя дрэнныя паслядоўнасці чарнобыльскай катастрофы яшчэ перад намі. З патрабаваннем выпусціць яго з турмы да беларускага кіраўніцтва звярталіся вядомыя прадстаўнікі заходняй навукі. Магчыма, пасадзейнічалі гэтыя заклікі.

Рашэнне аб змене меры затрымання на падпіску аб нявыездзе прынята следствам у сувязі са станам здароўя Юрыя Бандажэўскага. Але вельмі праўдападобна, што на рашэнне следства паўплывала кампанія ў абарону Бандажэўскага, у першую чаргу — публікацыі на Захадзе і ў „БДГ“.

*Белорусская деловая газета
№ 696, 29.12.1999 г.*

Пачала вяшчаць

„Рацыя“

[1 *с працяг*]

але паступова ўсё ўстанавілася ў свае каляіны. Тое ж будзе і з радыёстанцыяй „Рацыя“. Патрабуецца настойлівасць і цяперлівасць.

„Рацыя“ акрамя ўсяго гэтага мае сваё вельмі канкрэтнае грамадскае значэнне. Радыёстанцыя дае працу ладнай грамадцы моладзі, якая ў змозе і размаўляць па-беларуску, і выявіць свае журналісцкія здольнасці. У іншых абставінах той жа моладзі трэба было б шукаць заняткаў у іншых дзялянках, у якіх наўрад ці можна было б выявіць сваю беларускасць.

Аляксандр МАКСІМЮК

Усім установам і асобам,
якія паспачувалі мне
ў спасцігнуўшых мяне
ў 1999 годзе няшчасцях
— смерці Сястры і Мамы —
выказваю шчырую падзяку.
Мікалай БУШКО з сям'ёй

Нястача ў мільярд

У новы год Беларусь уступае без бюджэту. Праўда, 27 снежня 1999 г. адбылося сумеснае пасяджэнне кіраўнікоў трох парламенцкіх камісій ніжэйшай палаты Нацыянальнага сходу — па бюджэце і фінансах, эканоміцы ды міжнародных справах і сувязях з СНД. Галоўнай тэмай пасяджэння стала абмеркаванне бюджэту на 2000 год, з асноўнымі прынцыпамі фарміравання якога дэпутатаў пазнаёміў міністр фінансаў Мікалай Корбут.

Згаданае пасяджэнне стала першым сумесным пасяджэннем кіраўнікоў ніжэйшай палаты парламента, на якім абмяркоўваўся праект бюджэту 2000 года, таму гаварыць аб якіх-небудзь лёсавырашальных для законапраекта папраўках ці змяненнях не прыходзіцца. Больш таго, дэпутаты не выказалі ніводнай прынцыповай заўвагі ў адрас законапраекта за выключэннем некаторых удакладненняў па прычыне шэрагу яго расходных артыкулаў. Як сказаў кіраўнік бюджэтнай камісіі Аляксандр Зінчанка, канкрэтныя папраўкі будуць унесены ўжо пасля прыняцця дакумента ў першым чытанні, якое назначана на 4 студзеня 2000 года. На думку дэпутата, галоўнай прычынай такога становішча стала тое, што праект асноўнага фінансавага дакумента краіны быў унесены на разгляд парламента толькі 16 снежня мінулага года. Да гэтага адбылося некалькі стадыяў разгляду і карэктавання ў Міністэрстве фінансаў, Савеце Міністраў і Адміністрацыі Прэзідэнта.

Адказваючы на пытанні парламентарыяў, міністр фінансаў Мікалай Корбут пацвердзіў, што ў праект так і не былі пакладзены нормы, накірава-

ныя на змяненне падаткавай палітыкі ў дзяржаве. Па словах міністра Корбута, усе новаўвядзенні 2000 года звязаныя толькі да новага парадку збору падатку на дабаўленую вартасць, які ўводзіцца з 1 студзеня 2000 года, і аб'яднання ў адзін каэфіцыент некалькіх мэтавых збораў.

Апрача гэтага, на сумесным пасяджэнні былі агучаны канчатковыя ўдакладнены асноўныя паказчыкі бюджэту. І так, па словах Мікалая Корбута, даходная частка ў 2000 годзе запланавана ў памеры 1 трлн. 493 млрд. 358 млн., расходы павінны скласці 1 трлн. 611 млрд. 853 млн. рублёў (з улікам дэнамінацыі). Дэфіцыт бюджэту 2000 года запланаваны ў памеры 118,5 млрд. дэнамінаваных рублёў, што складзе 1,7-1,8% ад унутранага валавога прадукту. Асноўнай крыніцай пакрыцця бюджэтнага дэфіцыту, як лічаць распрацоўшчыкі бюджэту, стануць крэдыты Нацыянальнага банка. Аднак ужо сёння вядома, што пад гэтыя мэты галоўным банкам краіны будзе выдзелена не больш 80 млрд. рублёў.

Анатоль НЯЗВАНАЎ
*Белорусская деловая газета
№ 696, 29.12.1999 г.*

3 Магілёва

16 снежня 1999 г. на прахадной завада „Зеніт“ у Магілёве адбыўся сход Свабоднага прафсаюза работнікаў завада „Зеніт“. Асноўнай справай была адмова дырэктара завада ў выдачы пярвочнай арганізацыі Свабоднага прафсаюза Беларускага спраўкі аб юрыдычным адрасе на тэрыторыі прадпрыемства. У сходзе ўдзельнічала больш за 100 чалавек. Сабраных вельмі здзівіла, што дырэктар выганяе прафсаюз у інтэрнат, які знаходзіцца ў 2-х км ад завада і дайшлі да вываду, што ён не хоча, каб яго работнікі маглі адкрыта выказваць свае меркаванні і адстаяць свае правы. На другі дзень 120 чалавек з'явіліся ў кабінете дырэктара з патрабаваннем не высяляць прафсаюз. Дырэктар адкрыта сказаў, што яму на заводзе прафсаюз непатрэбны. Выходзячы з кабінета, работнікі пакінулі за сабою права на далейшае змаганне за свае правы.

Дзмітрый Абадоўскі, сын магілёўскага праваабаронцы Сяргея Абадоўскага, упершыню быў прыцягнуты да крымінальнай адказнасці ў 1996 г. па

сфальшаваным абвінавачанні. Цяперашняя спроба падваргнуць яго суду мае падвойную мэту — учыніць Дзмітрыя рэцыдывістам і абняславіць рэпутацыю бацькі. Аб гэтым сведчаць наступныя факты: Дзмітрыя вясной 1999 г. абвінавацілі ў крадзяжы, а ў ліпені зрабілі вобыск не ў ягонай кватэры, але ў кватэры бацькі. Прытым міліцыя не шукала быццам бы ўкрадзеных Дзмітрыем туфляў, а толькі корпалася ў праваабарончых дакументах Сяргея Абадоўскага, паколькі па яго хатнім адрасе размешчаны юрыдычны адрас Магілёўскага праваабарончага цэнтра, якога дырэктарам ён сам з'яўляецца. У ліпені Абадоўскага-юніёра абвінавацілі яшчэ ў згвалтаванні. У дакументах следства, перададзеных для далейшай вытворчасці з Цэнтральнага РАУС г. Магілёва ў абласное УУС, знаходзіцца цікавая заўвага: „Факта згвалтавання не ўстаноўлена, але яно магло быць“. Дзмітрый Абадоўскі знаходзіцца за кратамі ўжо 5 месяцаў. Усялякія спробы вызваліць яго з арышту пад падпіску аб нявыездзе застаюцца без адказу.

*Інфармацыйны бюлетэнь
№ 19, 17.12.1999 г.*

Дайшлі да розуму, ці валютная скарбонка апусцела?

Перад Новым годам у Беларусі адбыліся велізарныя перамены на валютным рынку. Абменныя пункты пачалі купляць і прадаваць валюту па рэальным курсе.

Калі раней долары дзяржаве ніхто не прадаваў, бо ў „валютчыкаў“ яны каштавалі ў два разы даражэй, дзяржава адказвала грамадзянам тым жа і яны былі вымушаны парушаць вельмі жорсткія законы і купляць валюту нелегальна, дык з сярэдзіны снежня ўсё змянілася.

Абменныя пункты пачалі купляць долар па 740 тысяч рублёў і прадаваць па 750 тысяч. Такім чынам перад святамі „валютчыкам“ прыйшлося пайсці ў вымушаны адпачынак. Але, што будзе пасля Новага года — невядома. Магчыма, „адпусціць“ долар дзяржаву прымусіла адсутнасць валютных запасаў. Вядома, у перадсвяточныя дні людзі ў асноўным здаюць валюту, каб годна сустрэць Каляды і Новы год. Пасля захочуць набыць яе зноў, але тады „халва“ можа скончыцца. (жк)

Лепшыя спартсмены года

Па даручэнні прэс-службы Нацыянальнага алімпійскага камітэта газета „Спортивная панорама“ правяла аптытанне 64-х прадстаўнікоў сродкаў масавай інфармацыі з мэтай вылучыць дзесяць лепшых спартсменаў Беларусі. Рэзультаты аказаліся наступныя: 1. Кацярына Карстэн — акадэмічнае веславанне, 2. Вадзім Сашурын — біятлон, 3. Уладзімір Самсонаў — настольны тэніс, 4. Юлія Раскіна — артыстычная гімнастыка, 5. Жанна Шубянок — сучаснае пяцібор'е, 6. Іван Іванкоў — спартыўная гімнастыка, 7. Націк Багіраў — самба і дзюдо, 8. Зміцер Дашчынскі — фрыстайл, 9. Наталля Бараноўская — плаванне, 10. Вячаслаў Харанека — гіравы спорт.

Аксана РАБУХІНА
www.open.by, 30.12.1999 г.

Неспадзяванкі для турыстаў Дрэвы ў бетонных абдымках

Скончыўся 1999 год. Які ён быў для белавежскага турызму? Не найгоршы, але і не найлепшы, да таго з неспадзяванкамі. Лік наведваючых Белавежу панізіўся ў параўнанні з 1998 г. на каля 5 тыс. чалавек. Значыць, у перадапошнім годзе XX стагоддзя тутэйшую прыроду захацела пабачыць недзе пад 95 тыс. асоб.

На абмежаванне турыстычнага руху напэўна паўплывала закрыццё ў лютым 1999 г. прыродазнаўчага музея, а з канцом верасня — „Івы”, галоўнай тут гасцініцы з рэстаранам. Большасць наведвальнікаў аб гэтых падзеях раней нічога не ведала, асабліва пра закрыццё музея. Многія не скрывалі свайго расчаравання, а часта і абурэння гэтым фактам. Сыпаліся пытанні, чаму няма выстаўкі музейных экспанатаў на месцы, у Белавежы або Гайнаўцы. Міні-выстаўка, якая з пачаткам красавіка працуе ў малой зале Асяродка прыродазнаўчай адукацыі, не ў зможа паказаць нават часткі багацця жывёльнага і расліннага свету Белавежскай пушчы. Усё ж наведала яе каля 40 тыс. чалавек.

Пацяшальным фактам ёсць тое, што распачатыя ў палове сакавіка працы пры перабудове комплексу, які змяшчаў прыродазнаўчы музей і „Іву”, ідуць поўным ходам і шанц на іх заканчэнне ў верасні 2000 г. (паводле плана) здаецца быць зусім рэальным. Наступным этапам будзе арганізацыя новай экспазіцыі, што зойме 1,5-2 гады. Магчыма, што гэтая экспазіцыя будзе часткова даступная ўжо падчас яе наладжвання.

Улетку 1999 г. у Белавежы, на пляцы г.зв. „базы” гміннага кааператыва „Самапомач хлопская”, распачаліся працы пры пабудове новай гасцініцы. Будзе яе прадпрямальнік з Беластока Марэк Чарны. Гасцініца, апрача 30 двухмесных пакояў, будзе змяшчаць рэстаран на 120 месц, стаянку аўтамабіляў, басейн і спартыўную залу. Першых гасцей гасцініца прыме не хутчэй як толькі ў 2001 г.

У найбліжэйшы час пачнецца разбудова гасцінічна-рэстараннага комплексу „Зуброўка”, перанятага вясной прадпрямальнікамі з Беластока, якія заснавалі суполку... „Іва”. Да гэтага часу „Зуброўка” была ў распараджэнні мясцовага ГСу. У даны момант той жа ГС распараджаецца ўжо толькі адной крамай побач касцёла. Вясной была зачынена прадуктовая крама ў Падальянах II, а з канцом кастрычніка — крама на Заставе (побач „Зуброўкі”). Бюро ГСу перасялілася з „Зуброўкі” ў памяшканне па рэстаране „Сарэнка”, а потым „Дэлікатэсах” — таксама зачыненых на пачатку 1999 г. Будынак па даўнім бюро

ГСу пераняў Яраслаў Васыко з Міхалова, які пакуль што нічога яшчэ ў ім не зрабіў. Затое ў канцы 1998 г. адчыніў ён у перанятых ад ГСу крамах па вуліцы Спартовай — самаабслуговую харчова-прамысловую краму „Альва”, а ў жніўні 1999 г. — піўную „Зубр”. У лютым мінулага года на Заставе была адчынена суполкай „Гермес” новая крама „Яжэ-бінка”. У сваю чаргу ў будынку па былой геаграфічнай краме на Крыжах пачаў дзейнічаць адліпеня мінулага года прыватны завод вады „Белавежская”.

Варта яшчэ на момант заглянуць у Палацавы парк. Тут у палове верасня 1999 г. разабраны быў мосцік на рацэ Нараўцы і на яго месцы будзеца новы. Праз гэты мосцік прабягае галоўны шлях у запаведнік прыроды. Напрыканцы лістапада пачаўся рамонт драўлянага будынка, у якім першачаткова змяшчаўся кіёск „Цэпліі”. Тут будзе змяшчацца пункт турыстычнай інфармацыі Белавежскага нацыянальнага парку.

На некаторых вуліцах Белавежы аднаўляюцца тратуары, пашкоджаныя ў выніку каналізацыйных прац. Тратуар праклалі на вуліцах Спартовай і А. Вашкевіча (на адрэзку да Завулка Асочнікаў). На жаль, нічога не зроблена па вул. Застава, дзе сарвалі не толькі тратуары, але і асфальт. А сюдою ж вядзе шлях у Старую Белавежу, дзе адбываюцца папулярныя гуляння пры кастрах.

У верасні адчынены быў новы турыстычны шлях у пушчы, які вядзе з Масава над заліў Семанюка. Над залівам, паблізу ўрочышча Марушка, знаходзіцца вежа для назірання за птушкамі і любавання краявідам.

Восенню змяніла сваё месцазнаходжанне турыстычнае бюро „Гулівер” Аляксея Грыгарука, якое дагэтуль змяшчалася ў „Іве”. Яно зараз у будынку ля вул. Каляёвай. Таксама восенню пачаліся экскурсаводскія курсы. Белавежскі і гайнаўскі экскурсаводскія гурткі папоўняцца новымі членамі, хаця пакуль што і цяперашнім няма занадта занятку. У лістападзе дацкае прадпрыемства „Кові” сарганізавала групе мясцовых уласнікаў агратурыстычных кватэр і прадстаўнікам самаўрадавых улад паказальную паездку ў Данию. Сам офіс „Кові” апошнім часам уладкаваўся ў паляўнічым доме ў Белавежы.

А якія навіны прынясе нам апошні год дваццатага стагоддзя? Хацелася б, каб толькі самыя добрыя — так турыстам, як і жыхарам гэтага рэгіёна.

Пётр Байко

Віфлеемскае пасланне

Штогод вяртаецца да нас і ў нашы дамы радасная навіна, што Божы Сын „дзеля нас і дзеля нашага збавення” сышоў з Неба, каб вярнуць нам сапраўдную чалавечую годнасць. Усе мы зноў акунаемся ў незвычайнасць гэтай бласлаўленай, поўнай таямніц ночы і святочных дзён, багатых калядна-сямейнай традыцыяй. Бог нараджаецца, значыць — нараджаецца любоў — цяплявая, усёдаравальная і ахвярная, якая мяняе нашу натуру.

Калі б нам прыйшлося ў некалькіх словах ахарактарызаваць час, у якім мы жывем, трэба было б прымяніць словы смутак, турбота, прыгнечанасць. Многія з нас апынуліся ў складаным сёння і невядомым заўтра, калі рэфармаванню падвяргаецца не толькі сфера грамадскага жыцця, але і наш спосаб бачання свету, наш погляд на жыццё.

Вырашэнне складаных праблем патрабуе садзеяння ўсіх — і правячых, і грамадства. Не раз пападаем у адчай, маем ахвоту адмовіцца ад далейшага змагання з дрэннымі з’явамі, замкнуцца ў сабе. Аднак сапраўднае аднаўленне патрабуе любові, без якой усе нашы намаганні стануць безвыніковымі. Усе мы маем абавязак учыняць дабро для іншых.

Чым больш востра адчуваем канфлікты, чым часцей дакранаемся да дна безнадзейнасці і трацім з поля зроку дарогу выхаду з тупіка, тым больш актуальным і неабходным для нас з’яўляецца Віфлеемскае пасланне. Ражджаство Хрыстовае — гэта таксама наша нараджэнне. Нараджэнне да новага жыцця, чарговая спроба стаць годным звання хрысціянна, якое ў наш час нярэдка бывае пустым гукам.

Міхал Мінцэвіч

У Орлі да нашых дзён захаваўся дворскі парк XVIII стагоддзя. У ім, у перыяд ПНР, тадышні начальнік гміны прыдумаў зрабіць бетонную пляцоўку для танцаў. Побач устроілі футбольнае поле. Бетонная пляцоўка была зроблена сярод старых магутных дрэў, а пень імпазантнага каштана апынуўся ў абдымках тоўстага слоя бетону.

Пры самаўрадах войт гміны перанёс народныя гуляння ў цэнтр мястэчка, на пляцоўку пры Гмінным асяродку культуры, непадалёк синагогі. Старадаўні парк перастаў цікавіць уладароў гміны. А каштан, не могучы раскрышыць акаляючы яго бетон, адмірае. Хварэюць таксама суседнія дрэвы.

Падляшскі рэстаўратар прыроды адзначае, што арлянскі парк узяты на ўлік, але не занесены ў рэестр помнікаў прыроды і таму строга не ахоўваецца законам. Для гэтага неабходнае хадайніцтва самога ўладальніка парку. У іншым выпадку парк будзе ахоўвацца толькі па законе аб ахове натуральнага асяроддзя.

— Звычайная зелень на тэрыторыі гміны знаходзіцца ў кампетэнцыі самаўрада, — сказаў ваяводскі інспектар аховы асяроддзя Марэк Кендзяжаўскі. — А старадаўнія паркі падлягаюць спецыяльнай ахове з боку Ваяводскага кансерватара прыроды.

Аб будучыні Гайнаўскага павеата

У Гайнаўскім старостве 13 снежня 1999 г. адбылося спатканне, на якое прыбыло каля 150 асоб. У ліку ўдзельнікаў былі бурмістры, войты, радныя і прадстаўнікі гмінных самаўрадаў Гайнаўшчыны. Абмяркоўвалі яны напрамку развіцця Гайнаўскага павеата ажно да 2015 года.

Прысутныя падзяліліся на некалькі груп, у якіх задумваліся як ліквідаваць беспрацоўе, як прыцягнуць на Гайнаўшчыну інвестараў звонку, адкуль браць сродкі на развіццё прадпрямальніцтва. У ходзе дыскусіі распрацавана была ўступная стратэгія развіцця Гайнаўскага павеата. Галоўны націск у ёй робіцца на турызм, агратурызм, прадукцыю здаровага харчавання і машынную прамысловасць, у тым ліку і на патрэбы сельскай гаспадаркі. Удзельнікі сустрэчы вырашылі змагацца за захаванне чыгуначнага пасажырскага транспарту з Чаромхі ў Цісоўку і цяперашняга статусу Белавежскага нацыянальнага парку.

У Гайнаўскім старостве нядаўна ўзнікла Аддзяленне рэгіянальнай палітыкі, развіцця турызму і супрацоўніцтва з замежжам, якое было суарганізатарам згадана-

— Занясенне парку ў рэестр помнікаў прыроды — абавязак гміннай адміністрацыі, — патлумачыў ваяводскі кансер-

ватар прыроды Рамуальд Люто. — Калі гэты парк з’яўляецца вясковым паркам, утрыманне дрэў у адпаведным стане належыць да абавязкаў гміны.

Пасля стойкіх намаганняў аднаго з мясцовых радных сакратар гміны правёў агляд парку і абяцаў заняцца справай.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

га спаткання і памагала распрацоўваць стратэгію развіцця гайнаўскіх гмін. Яго працаўнікі наведвалі турыстычныя кірмашы ў Варшаве і Катавіцах, дзе знаёмлілі інвестараў з Польшчы з прапановамі ў галіне турыстычнага супрацоўніцтва і адпачынку, а прадпрямальнікаў заахвочвалі інвеставаць на Гайнаўшчыне.

— У Польшчы цікавіцца нашым агратурызмам. Паколькі да нас прыязджаюць турысты, паўстае ў нас штотараз больш агратурыстычных кватэр, асабліва ў Белавежскай і Нарваўскай гмінах. У 1999 годзе не ўдалося нам адкрыць турыстычны пераход з Белавежы ў Камянюкі. Аднак спадземся зрабіць гэта ў бліжэйшай будучыні. Вазілі мы ў Нямеччыну на музычны фестываль духавы аркестр з мясцовага Комплексу прафесійных школ, а летам гэтага года хочам наладзіць міжнародны агляд духавых аркестраў у сябе. У будучыні наша Аддзяленне будзе шукаць спонсараў у розных фондах, будзем таксама памагаць нашым гмінам прыцягваць турыстаў і прадпрямальнікаў, — заявіла кіраўнік згаданага Аддзялення Валыяна Горбач.

Аляксей Мароз

Камп’ютэры ў школах

Нядаўна Аддзел Усеагульнага крэдытнага банка РВК S.A. у Гайнаўцы падарыў два камп’ютэры з прынтэрамі мясцовай Пачатковай спецыяльнай школе. За дарагі падарунак падзякавалі дырэктар школы Ірэна Зін ды вучні. Школьнікі падарылі дырэктару банка Яну Сухадолу прыгожую песню.

Варта дадаць, што гэты ж банк пару гадоў таму падарыў 10 камп’ютэраў новапабудаванай Пачатковай школе ў Нараўцы і тут заснавалі спецыяльную камп’ютэрную майстэрню, якая вельмі добра служыць усім юным навучэнцам.

Тэкст і фота
Янкі Целушэцкага

Туджман і Лукашэнка

Надаўна памёр харвацкі прэзідэнт Франіё Туджман. Так як гісторыкі параўноўваюць Гітлера і Сталіна, таксама сёння можна супаставіць асобы Туджмана і Лукашэнкі. Шмат чаго спалучае гэтых палітыкаў, але таксама як савецкага і нямецкага дыктатараў, шмат што адрознівае.

Абодва яны прадстаўляюць крайне левую арыентацыю, прэзідэнтамі стварыла іх вялікая перабудова Еўропы, падчас якой Беларусь і Харватыя ўзніклі як асобныя дзяржавы. Уладу атрымалі яны ў дэмакратычных выбарах пры вялікай падтрымцы грамадства ў сваіх краінах. Адзін і другі зразу маргіналізавалі ўсялякую палітычную канкурэнцыю. У змаганні з апазіцыяй адклікаліся да найбольш прымітыўных інстыктаў сваіх грамадстваў, выкарыстоўвалі адзін — савецкі менталітэт беларусаў, другі — шавіністычныя настроі харватаў. Замацоўвалі гэтыя пачуцці народаў, ізаляючы іх адначасова ад галоўных напрамкаў развіцця еўрапейскай палітычнай думкі. Лукашэнка і Туджман захапляліся сваімі выступленнямі. Любілі доўгія прамовы, у якіх асвятлялі ўсе бакі грамадскага жыцця, паказвалі ворагаў народа, а перш за ўсё свае заслугі перад гісторыяй. У палітычных умовах, якія стварылі ў сваіх краінах, атрымалі манаполію на праўду. Паводле Туджмана, ва ўсіх няшчасцях харватаў вінаваты былі сербы, лібералы, камуністы, яўрэі, міжнародныя арганізацыі, масоны. Паводле Лукашэнкі, беларусам жывецца дрэнна таму, што перашкаджаюць яму навесці парадак дэмакратыі, міжнародныя арганізацыі і чужыя заходнія агентуры. Вінаватымі былі нейкія нячыстыя сілы, чужыя інтарэсы.

Лукашэнка і Туджман вельмі цікавіліся моўнымі праблемамі сваіх краін, але кожны з іх ставіў сабе іншыя мэты ў гэтым плане. Лукашэнка ўсю сваю энергію накіраваў на знішчэнне беларускай мовы, якую лічыў элементам нацыяналістычнага мыслення, Туджман рабіў усё, каб стварыць харвацкую, якая была амаль такая ж як сербская. І гэта здаецца ўсё, што спалучала беларускага і харвацкага прэзідэнтаў.

Адрознівала іх таксама шмат, а перш за ўсё год нараджэння. Туджман, старэйшы за Лукашэнку на 32 гады, паспеў расмакавацца ў раскошах улады нават у цітаўска-сталінскі перыяд. Пасля захацелася яму мець частку

Югаславіі толькі для сябе. Раскручваючы харвацкі шавінізм, стаў вялікім прыхільнікам устаўскага фашызму. Харвацкая дзяржава Антэ Павеліча, якая стала сімвалам найбольш дзікага садызму дваццатага стагоддзя і якая была вінаватая ў смерці соцень тысяч сербаў і яўрэяў, для Туджмана стала ўзорам вырашэння нацыянальных інтарэсаў. Толькі па прычыне неспрыяльнага міжнароднага клімату, Туджман, у такі спосаб як Павеліч, не мог вырашаць сербскай праблемы ў сваёй краіне. Вынік, аднак, аказаўся падобны. Сербяў, якія ў югаслаўскі час складалі чацвёртую частку насельніцтва Харватыі, сёння амаль няма ў гэтай краіне. Розніца толькі такая, што ўсіх іх не знішчылі, а толькі большасць выгналі з Харватыі.

У Беларусі тым часам Лукашэнка, вяртаючы савецкі парадак, па ўзоры сакратароў Камуністычнай партыі Беларусі цягнуў да ўлады ў Мінску расійскіх афіцэраў і чыноўнікаў. Узмацняў расійскую амаль паўтарамільённую нацыянальную меншасць і савецка-заваную беларускую інтэлігенцыю, якіх зрабіў апорамі свайго панавання. Лукашызм адклікаецца перш за ўсё да лозунгаў савецкага касмапалітызму і адначасова расійскага імперыялізму. Туджманізм адклікаецца да традыцыі харвацкага фашызму. Харвацкі шавінізм сустраўся на Балканах з вялікай канкурэнцыяй з боку мусульман і сербаў. Таму разня сталася там непазбежнай. На Беларусі быццам бы беларуская ўлада змагаецца з усялякімі праявамі беларускага нацыянальнага жыцця. Таму ўсе канфлікты выклікаюць тут уражанне спаборніцтва паміж таталітарызмам і дэмакратыяй.

Несумненна Лукашэнка і Туджман вылучаюцца сярод еўрапейскіх палітыкаў канца дваццатага стагоддзя. Першы — неканвенцыянальнымі ў свеце палітыкі паводзінамі прывёў да свядомасці сусветнага грамадства, што недзе там у свеце існуе такая краіна як Беларусь. Другі апрача таго, што прычыніўся да стварэння харвацкай дзяржаўнасці, сваёй палітыкай вярнуў прызабытую памяць пра зверствы харватаў падчас другой сусветнай вайны. Найлепш для беларускага і харвацкага грамадства было б, каб адзін і другі свае палітычныя кар’еры пакончылі як начальнікі гмін. Сталася аднак інакш.

Ю́ген МІРАНО́ВІЧ

Паляванні ў Белавежскай пушчы

У часы міжваеннай Польшчы ў Белавежскай пушчы палявалі высокія польскія чыноўнікі, а галоўным чынам прэзідэнт Ігнацы Масціцкі. У 1935 годзе пры пахаванні маршала Ю. Пілсудскага нямецкім прадстаўніком быў міністр авіяцыі Рэйха Герман Герынг. Нямецкая прапаганда рабіла маршала Ю. Пілсудскага „вялікім сябрам Нямецчыны”. І. Масціцкі запрасіў Г. Герынга на паляванне ў Белавежскай пушчы. Высокія госці затрымаліся ў былым царскім палацы. Паляванне было паспяховым. Перад ад’ездам Г. Герынга падарылі, між іншым, кавалак салёнага беларускага сала. Герынг паспрабаваў сала і радасна паўтараючы слова „Speck, Speck!” (сала, сала!) схаваў яго ў чамадан. Зімою 1936/37 г. з прэзідэнтам паляваў у пушчы маршал Э. Рыдз-Сміглы. Ігнацы Масціцкі ўпаляваў адну рысь а маршал — ваўка.

У 1963 годзе ў Белавежскай пушчы паляваў генеральны сакратар КПСС Нікіта Хрушчоў з першым сакратаром ПАРП У. Гамулкам. Гарэлкі загоншчыкам звярыны Хрушчоў даваў многа і страляў таксама многа, але нічога не ўпаляваў. У паляўнічым палацыку, у якім меў начаваць Хрушчоў хтосьці ўчыніў пажар, але гэта было замята і савецкія грамадзяне ніколі аб гэтым не даведаліся. Ім усялялася інфармацыя, што палякі заўсёды былі самымі лепшымі прыяцелямі СССР, а доказам гэтаму служыў Фелікс Эдмундавіч Дзяржынскі. Час паказаў, што палажэнне ў краіне лехітаў было зусім іншае. Пасля заканчэння палявання ў савецкім журнале „Огонёк” быў змешчаны здымак Хрушчоў у Белавежы і жыхара вуліцы Трапінка Сяргея Вашкевіча з подпісам: „Лучший знаток охоты Сергей Вашкевич”.

Мікалай КАПЧУК

Беласточчына і польская рыса

Адгалоўкі

У „Ніве” н-р 49 за 1999 год быў змешчаны атыкул Ю. Вяснякоўскага „І мы таксама”, які ідзе ў разрэз з фактамі.

Калі ў 1939 годзе Сталін узяў сабе Беласточчыну з Ломжай, якая да 1772 года ніколі рускай не была, зрабіў гэта для ваенных мэтай, бо хацеў, пасля вычарпання Гітлера змаганнем з Англіяй, пераць пакт Рыбентрап-Молатаў і для гэтага Чырвоная Армія шыкавалася. Не паспеў. Германія ў 1939 годзе давала яму граніцу па раку Віслу дык ён не захацеў, бо ведаў, што гэта польская зямля і сваю сферу ўплываў перанёс на Літву. Пры Леніне ён быў камісарам па нацыянальных пытаннях і ведаў, што такое (за цара) „польская чэрта” г.зн. лінія, дзе раўнаважыліся польскія і рускія элементы насельніцтва. Пацвердзіў яе і лорд Джордж Керзан — англійскі міністр замежных спраў у 1920 годзе. Выкарыстаў гэта Сталін на Крымскай канферэнцыі (Ялта) у 1945 годзе, кажуць Чэрчылю, што вось ваш жа спецыяліст такую этнічную граніцу Польшчы прапанаваў.

Чыя ж Беласточчына? Нельга лічыць, што столькі неба, колькі жаба бачыць на дне калодзежа і трэ пачынаць гісторыю не пяцьсот, не тысячу, а прынамсі 10 000 гадоў таму. Кожны вучоны ведае, што Падляшша — гэта зямля яцвягаў, так як і ўся Беларусь стаіць на касцях балтаў, якія жылі на поўначы ад Буга і Прыпяці. Значыцца і беларусы, і палякі тут захопнікі. Менавіта Драгічын над Бугам быў аднойчы сталіцай Яцвягіі. Тады, калі лічыць, хто першы, тады Літва можа сказаць, што Беласточчына гэта яе зямля. Бо і сам Беласток быў мяжой паміж Літвой і Мазовіяй. Канферэнцыя ў Хельсінкі (Фінляндія) забараніла мяняць граніцы, але падумайма, што было б, калі б цяпер зрабіць рэфэрэндум. Колькі беларусаў у Польшчы? Адказ на гэтае пытанне дасць бліжэйшы перапіс насельніцтва з рубрыкай „нацыянальнасць”. „Przeład Prawoslawny” паўтарае, што беларусаў у Польшчы (цэлай) 350 тысяч, ліча-

чы, што ўся Беласточчына беларуская. Але спытайце рэдактара „Над Бугом і Нарвою”, а ён скажа, што ад Гайнаўкі па раку Нарву людзі гутараць па-халацку, г.зн. на паўночна-заходнім дыялекце ўкраінскай мовы. Ну, хай „Ніва” ўсіх навучыць літаратурнай беларускай мове. Што тады?

Цяпер Падляшскае ваяводства налічвае 1 мільён 224 тысячы жыхароў, значыцца, чатыры разы больш, як пражываўных беларусаў. Сам Беласток гэта 280,6 тысяч жыхароў, з якіх „рускія” не больш як адна трэцяя частка цэлага. Хаця за пяць гадоў шмат сялян пакіне свае вёскі і так не будзе іх палавіны ў гэтым горадзе. Павелічэнне Беларэжскай пушчы паменшыць колькасць сёлаў. Мала людзей цяпер падпісваецца трыма крыжыкамі. Ну, хай пагалоўна ўсе чытаюць „Ніву”, хай 10 000 скончыць белліцэі ў Гайнаўцы і Бельску-Падляшскім. Усё ж беларускія і рускія школы на Беласточчыне існавалі толькі ў 1939-1941 гадах і бальшыня жыхароў кончыла польскамоўныя школы. Нат Сакрат Яновіч, калі яму трэба будзе гаварыць пра інтэгралы і дыферэнцыялы, прыойдзе на мову лехітаў, бо ж ён не мае ў галаве спецыялістычнай тэрміналогіі на беларускай мове (мы ў гэтым не ўпэўнены — рэд.).

Якое радыё, тэлебачанне і прэса больш цікавыя, якія кнігі хутчэй купіць навучэнец? Канешне, польскія.

Калі найменшая пенсія ў Мінску гэта 24 злотых у месяц, тады які падляшук стане прасіць палітычнага прытулку ў Лукашэнкі? Нат беластоцкія стыпендыяты вяртаюцца адтуль з палёгкай. Ніякія цудоўныя эканамічныя і палітычныя перамены ў Беларусі нічога не зменяць. Няма чаго цешыць сябе надзеяй. Мілаш і Гедройц паказалі дарогу: быць двухмоўнымі, як мага лепш адукаванымі і будаваць сваю малую радзіму. І вучыць палякаў экуменічнаму праваслаўю на іх мове.

(оо)

(імя, прозвішча і адрас да ведама рэдакцыі)

Канфлікт працягваецца

17 снежня 1999 г. у ходзе XVII сесіі Рады Бельска-Падляскага павета радныя даведаліся, што прыйдзеца ім на нава выбіраць свае камісіі. Прыгадаем, што пасля самаўрадавых выбараў восенню 1998 г. правыя радныя, якіх большасць у павятовай радзе, не выбралі ў склад камісіі двух левых радных — Васіля Ляшчынскага і Юрыя Іванчука. Карацей кажучы, каталіцкім дэпутатам не спадабаліся гэтыя два беларусы і іх актыўнасць пры Польскай Народнай Рэспубліцы. Такім чынам Васіль Ляшчынскі, які на выбарах набраў найбольшую колькасць галасоў, за справай кіруючай паведам кааліцыі не быў дапушчаны да працы ў камісіі, што абмяжоўвае выконванне яго дэпутацкіх абавязкаў перад выбаршчыкамі. Такі абсурд, бо ж інакш такой сітуацыі не назавеш, можа здарыцца толькі ў Бельску.

Абодва радныя падалі скаргу Беластоцкаму ваяводу, якая пастанова Павятовай рады палічыла несапраўднай, аднак кааліцыя з гэтым не згадзілася і падала апеляцыю ў Вярхоўны адміністрацыйны суд. Справа трапіла таксама і да Абаронцы грамадзянскіх правоў.

Ад выбараў прайшоў год, а двое радных далей застаюцца „беспрацоўнымі” — не з’яўляюцца членамі ніводнай камісіі Павятовай рады. З нагоды

юбілею ўсе радныя атрымалі ад старшыні Рады ліст, у якім пісалася: „Нягледзячы на шэраг складанасцей, якія сустрэлі мы ў сваёй працы, гэты год быў вельмі плённы і, можна сказаць, што ў бліжэйшай будучыні будучы бачны станоўчыя вынікі нашых дзеянняў”. У першую гадавіну ўзнікнення Рады ў бельскіх храмах служыліся набажэнствы: у царкве — падзячнае, за год грамадскай дзейнасці, у касцёле — аб дарах Духа Святога ў далейшым грамадскім слугаванні.

У першай дэкадзе снежня 1999 г. Вярхоўны адміністрацыйны суд падтрымаў рашэнне ваяводы і загадаў Павятовай радзе правесці паўторныя выбары ў камісіі. Бельскія чыноўнікі чакаюць, пакуль рашэнне набудзе законную сілу. Аднак юрысты з Управы павета сталі думаць, ці не паслаць апеляцыю ў Міністэрства юстыцыі і такім чынам не дапусціць апальных дэпутатаў да працы ў камісіях.

У наш час, калі ва ўстановах паўсюдна вісяць крыжы, калі самаўрадавыя і дзяржаўныя дзеячы спасылаюцца на словы папы Яна Паўла II аб неабходнасці экуменічнага прыбліжэння, любові і ўзаемнага шанавання, прыгадваюцца мне словы Ісуса Хрыста: „Прабач ім Госпадзе, бо не ведаюць яны, што робяць”.

Андрэй НАЗАРЭВІЧ

Літаратурна-мастацкая старонка (480)

Міхась ШАХОВІЧ

Надзея

Змярканне фіялетам разлівалася над зямлёю. Сцябаў вецер. Кідаўся то туды, то сюды, быццам бы ў абароне сонца рэштаю сіл стараўся развязаць упэўнена наступваючую ноч. Неба крывавіла. Па шыбіне прашальна прабег апошні прамень канаючага сонца і ўсё заціхла. Нешта таілася. Прытоена чакала...

Зграбныя стрэлкі гадзінніка тупалі па цыферблаце, заманліва адлічваючы час. Ён знаў смак чакання. Чаканне — азарт. Чым даўжэй чакаеш, тым чакаць хочацца. Аж нябачна знойдзешся ў бязвыхаднасці. Як у рулетцы: надзея і абрыў. Раней ці пазней, але ж наступіць. І толькі бязлітасныя ўспаміны, якія то б'юць, то ратуюць, але таксама балюча. Цярпі, моў, пакутуй — можа, апамятаешся. Няцярпны боль. І тут ён пазаздросціў тым, якім ладкуецца. Яны ўспамінаў не маюць. Адганяюць іх як старэнькую маці, якая не пасуе да панскага асяроддзя. Яны забілі сваю біяграфію і хціва прыбліжаюць час, усё роўна, што толькі ім ён належыць. І так паўзуць па гарызонце часу. А ў пагаворцы: „Певень жыве коратка, ды весела”.

— Не! — спахапіўся. — Лепш не жыць зусім, чым жыць без свайго ценю.

З надзеяй глянуў у акно. Чорныя лапіны дрэў замяшалі зорнае неба, быццам бы хацелі вычысціць яго да ідэальнай празрыстасці. Рыхтавалі дарогу мясяцу. Новыя ўладары навуклі паганяць ад пачатку. І так наўкол, як у манежы.

Здалося, быццам бы нешта стукнула. Ён надзейна кінуўся да акна, але навуклыя да святла вочы напаткалі толькі сцягну цемры. Разганяў яе шырынёй зрэнак — узіраўся, але толькі месяц жартоўна пасмейваўся. Вярнуўся. У думку стукалі ўспаміны, дабіваліся. Тупа ўзіраўся ў агонь, што патрэскаваў у камінку. Адчуваў яго блізкасць, быццам бы да яго далоні ківаў: „Хадзі сюды, хадзі”. І ўсё закружылася, адышоў ад агню ў нейкім транс, каб перажыць яшчэ раз тое... Тое, самае прыгожае ў сваім жыцці, што дало пачатак, паказала дарогу. Дало і пажартавала. Маеце, моў, шчасце, але вы і так шчасцем цешыцца не ўмеце. І каб усіліць боль, яшчэ раз і яшчэ прыпомнілася тое...

Адвечорак гасцяваў на зямлі. Смольны пах ішоў ад лесу. З усходняй услужлівасцю вітаў ён іх на парозе свайго замчышча. Спыніліся і слухалі, трымаючыся за рукі. Як дзеці. Жартавалі. Зелень маніла ў сваё зачараванае каралеўства. На высокім небе вітальна адна за адной запальваліся зоркі. Лес спяваў, памуркваў і прыманьваў араматнай пасцелю. Пузаты месяц, адпіннуўшыся ад верхавін дрэў, выплыў на поўнае неба і разлівіста заўсміхаўся. Спакусіў... Лясная паляна расчынілася перад імі сваім дзявоцтвам. Наўкол засланялі іх гонкія елкі — цёмна-таямнічыя спадыспаду, серабрыстыя на вярхах. І ціш, тая ціш, што чуваць, як плыве па венах твая ўласная кроў. Здавалася, што не толькі наваколле, але і свет спыніў сваё дыханне. Нічога-нічагуткі, адно толькі той ка-

валачак зямлі пасярод лесу, што іх прытуліў і зорнае неба над імі. Прыселі. Пачынала віднець...

Здалося, нехта азваўся. Ён з болей парваў ніць успамінаў і кінуўся да акна. Цемра. Гэта толькі цвыркун, што дзесьці за камініком знайшоў сабе прытулак. Манатонна праскрыпеў на сваёй скрыпачцы... Прыпомніліся словы маці: „Шчасліва тая хата, дзе цвыркун паселіцца”. Колькі ж такіх цвыркуноў ён чуў у сваім жыцці, а шчасце як маўчала, так маўчыць!

Падкінуў калодаў у гаснучы камінок. Затрашчалі смалістыя палены. Любіў гэты трэск і той цудоўны незабыўны пах, які нагадваў яму час дзяцінства. Тыя шчасныя хвіліны, калі бацька ў рэдкія моманты прысутнасці садавіў яго побач, ускудлачваў чорную чупрыну сына і баяў. Сёння ўжо і бацькі няма, а казкі разбавіліся. Адно агонь астаўся. Нібы не той, але так жа свеціць і грэе. Гарыць як каханне, але хопіць, што прыгасне — холадна робіцца і цёмна. Гарэў бы...

— Ты бачыш, — як рэха мінулага даляцелі словы сябра Ваські. Той да ўсяго падыходзіў з мужыцкай развагай і хітрасцю. Ніхто не мог парушыць яго практычнага падыходу да жыцця. Памёр ужо Васька, на жаль. — Жанчына не выбірае прафесіі мужа, але мужа. І то не заўсёды. Адна і тая ж жанчына можа быць жонкай лекара ў нейкім закутку, віртуоза фартэпіяна — і ездзіць па ўсім свеце. Можа быць жонкай хіміка і жыць пры нейкай там цукроўні, або жонкай пісьменніка і цікавіцца літаратурай. Мужчына ж да жонкі не ўмее дастасавацца. Хіба, што адурэе. Жанчына будзе жыць там, дзе мусіць жыць яе муж...

— Яно мо то і праўда, — зашаптаў, каб не спалохаць цішы. — Але жанчына думае па-жаноцку. Прытым пераконаўча, упэўнена...

Памятаў, добра памятаў, як за імянінным сталом, падбадзёрыўшыся чорнаю каваю, Надзя правакавала: „Няма на цэлым свеце такой жанчыны, якая б адбіла мне мужа!”

А такога не павінна гаварыць ніводная жонка, тым больш у прысутнасці маладзейшай ад сябе прыгажуні. Так стараўся апраўдваць свой развод з Надзям. Пачалося ўсё жартам, а кончылася ў рэчаіснасці.

Узіраўся ў патрэскаваючы агонь і здавалася яму, што выходзіць з яго Надзя з вясёлай усмешкаю. Бяжыць да яго на спатканне. Ужо працягваў да яе рукі, калі апамятаўся...

Самота — найгоршая катоўня. Няраз хацелася выбегчы ў ноч з сёмага паверха, але нешта трымала і крычала: Пакутуй! А можа сам сябе паўстрымоўваў. Смерць развязвае ўсё тое, чаго жыццё развязаць не можа. А ўсё ж такі паміраць не хочацца. Нават тады, калі б, здавалася, усё закончана. Нават тады дзесьці ў глыбі тлее надзея на новае. Кінь успаміны... На спатканне з Богам ніхто яшчэ не спазніўся!..

— Пачакай, — нешта шаптала яму, — калі сказана, што прыйдзе, то прыйдзе.

За акном выразна чутна было крокі.

Леанард АКОЛАЎ-ПАДГОРСКИ

Беларусь

Мая ты незаменная ніколі
Беларуская зямелька дарагая!
Там, як калісь, раўніны твайго поля
Уздыхам веснім вецярок кранае.

І дзесьці там, над лугавою тоняй,
У задуменнасці рад ніцых вербаў дрэмле
І жасуранкі раптоўна ў цішы звоняць,
І ворныя шпак аблятае землі.

Гамоняць ізумрудавыя сосны,
Цвітуць прыгожа яблыні ў садочках,
Ялінам вецер кроны гне дзівосна
І неба фон гарыць у шышках-вочках.

І дом наверхавы чаруе беллю новай,
З шкляннай верандай і драўляным ганкам,
З дзвярыма прыадкрытымі часткова,
Дзе мукі любяць выгравіцца ранкам.

А па-над домам блакіт сэрцу мілы
Таполі поруць кронамі заўзятая.
Буслы ў высі распрасталі крылы,
Плывуць аблогі... Ды мяне няма там.

Пераклаў з польскай мовы
Віктар ШВЕД

Яўген БАРТНІЦКІ

Мне ганарыцца

маёю зямлёю

Мне ганарыцца маёю зямлёю
Наканаваў лёс Вялікіх Князёў:
Мужнасць народа часінай ліхою,
Кроў неадступных Літвы ваяроў.

Мне ганарыцца маёю зямлёю
Кніга Скарыны дала цвёрду моц,
Вершы паэтаў, што мове нямою
Стаць не далі, словам грэючы ноч.

Мне ганарыцца маёю зямлёю
Даў непахісны віхурамі крыж,
Сьведчанне веры прасьледаў парою,
Сьвятасьці сэрцаў пакорная ціш.
Санкт-Пецярбург

Уладзімір САЎЧУК

Айчыне

За грахі мае — ростань
а вярнуцца не гонар
белую занавеску
мароз расцягнуў
на шкле

За грахі мае — малітва
... гэтыя словы
без упэўненасці
без веры
без душы

За прошае айчыны
людзі кранаюць нашу веру
ды не паверу
што камень апраўдаўся
калі вада часала
яго думкі

За грахі мае дваццаты век
працірае вочы
каб Цябе пабачыць
ціхую адзіночую
смуток
загарнуў маю адвагу
мінулае

Барыс РУСКО

Гнуткая дуга

Гнуткая дуга — жыццё.
Нібы вясёлка,
узнімаецца і падае
між полем і лесам.
А па той бок люстра
плечы.
Якія мае?
Так многа люстраў
у зрэнках лёсу?

Леанард Аколаў-Падгорскі нарадзіўся 21 снежня 1891 года на Случчыне (Беларусь), памёр 4 студзеня 1957 года ў Варшаве. Паэт і перакладчык. У 1922-1939 гадах быў кіраўніком аддзела культуры і асветы ў Варшаўскім гарадскім праўленні. У 1955-1956 гадах быў дырэктарам Музея Адама Міцкевіча ў Варшаве.

Выдаў паэтычныя зборнікі „Słoneczny śmiech” (1912), „Droga do Emaus” (1923) і „Białoruś” (1924).

Перакладаў на польскую мову вершы рускіх паэтаў. Супольна з В. Дэнгофам-Чарнэцкім апрацаваў анталогію „Nowa liryka gosijska” (1923). Цікавіўся жыццём і творчасцю Адама Міцкевіча. Выдаў двухтомнік „Realia mickiewiczowskie” (1952-1955). Ад 1945 года быў членам рэдакцыйнага камітэта Нацыянальнага выдання „Твораў” Адама Міцкевіча.

Віктар ШВЕД

Міра ЛУКША

* * *

Скарпіён — сузор’е людзей
якія па зярнятку ўзыходзяць
у адным месцы на нашай планеце
невялікай і ў розны час

якіх Слова чакае ў багнах палескіх
на дне мора што ў другі дзень
стварэння свету паўстала

і карань кожнай расліны
што вырастае з таго зярняці
ці з-над каменя ці ў буйных асатах
ці ў пяску незлічоным чужынным
поляць кроплі чырвоныя
якія Скарпіён з грудзей сваіх выціскае
і белья слёзы
якія па кроплі сочыць мора
над стомленай зямлёй беларускай

Міхась АНДРАСЮК

Сабака

Ноч. Па-над ноччу з неба краю
на парашутах знічкі скачуць.
Сабака брэхам адганяе
мой страх і смуток свой
сабачы.

Неба ліе журбы атрамант
і чалавечы плача Бог,
калі у даль сабачы лямант
бяжыць на лапах
чатырох.

І не дае заснуць, і мучыць
на шві неадступны друг,
хаця залочана-бліскучы,
ды ўсё-такі
ланцуг.

Марыля БАЗЫЛЮК

* * *

гнёзды слёз размяняліся
на сцэжках няўдачу

глыткамі праменьняў
шэптамі ўночы
над раницай
развітанняў
дараванняў

скрануліся і разышліся

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Вершы Віктара Шведа

Святочная ёлка

— Ізноў дачакаліся свят, —
Азваўся малы Ваня ў хаце. —
Прашу вас: з нагоды Каляд
Мне штучную ёлку купляйце.

Сумны лясных ёлак лёс! —
Ваня сказаў тату з жалем. —
Нам нарадзіўся Хрыстос
Не на тое, каб ёлкі ўміралі.

Цікавая размова

— Ці гэта праўда, — сказаў Пеця, —
Што корміць Бог усіх на свеце,
Што бусел заўсягды цыбаты
Прыносіць нам дзяцей у хаты,

І што нясе Святы Мікола
Падаркі ў гарады і сёлы?
— Гэта ўсё праўда, — кажа матка.
— Тады чаму ж трымаем татку?

Лепш для ўсіх

Я чытала ў „Зорцы” апавяданне
„Добрая Фея”. Мне яно вельмі спа-
дабалася, хаця здавалася, што яно
не адрозніваецца ад іншых, у ім
вельмі многа мудрасці.

У „Добрай Феі” закранута праб-
лема, якая, на жаль, вельмі актуаль-
ная і сёння. Герой апавядання — Ві-
ця меў хворыя ногі і толькі таму
хлопцы не хацелі пазнаёміцца з ім,
а ён мог быць лепшым сябрам за не
аднаго хлопца, які ў змозе хадзіць.

Мы ў сваім жыцці сустракаем
розных людзей, але сябруем толькі
з падобнымі на нас, а калі пабачым,
што хтосьці „іншы”, не рашаемся
з ім пазнаёміцца. Не гаворым нават
з ім, адразу, не пазнаўшы, адкідаем
яго, а часам такі чалавек ад нас нам-
нога лепшы.

Можа, калі б было больш такіх
людзей, як дзяўчынка, якая пады-
шла да Віці, на свеце было б лепш
для ўсіх.

**Аляксандра БАГУЦКА,
VI „ц” кл., ПШ н-р 3
у Бельску-Падляшкім**

Фота Уладзіміра ВАСІЛЮКА

Свята Каляд

Ражджавство Хрыстова называ-
ецца ў нас Руздвом. Гэтае свята
адзначаюць 7 студзеня, а 6 студзеня
— Куцця, посны дзень. У гэты
дзень дарослыя стараюцца нічога
не есці. Усе чакаюць першай зоркі
на небе. А калі яна, адзіная наша
зорка пакажацца на небе, сям’я па-
чынае святочную вячэру. Загадзя
падрыхтоўваюць стол. Засцілаюць
яго белым абрусом, пад які кладуць
сена. Сена кладуць таксама на
крэслы. Пад абразом вешаюць Ка-

ляду — кветку з жыта. Перад вячэ-
рай трэба памаліцца, а потым яе
пачынаць. Куцця — гэта 12 страў,
як 12 апосталаў. Самым найпрый-
нейшым і прыгожым з’яўляецца
ўбіранне ёлкі. Вешаюцца на ёй роз-
ныя цацкі. Пасля вячэры ўсе до-
раць сабе падаркі. Да некаторых
прыходзіць Дзед Мароз і раздае ім
сувеніры. У 12 гадзін ночы людзі
едуць у царкву. Паводле легенды
ўсе звяры ў цэлым свеце з сабою га-
вораць. Вярнуўшыся з царквы,

усім хочацца пакаштаваць мясных
страў, якія падрыхтавалі пад Рузд-
во. На першы дзень спяваюць ка-
лядкі. Пачынаюць іх спяваць най-
малодшыя. Потым калядуюць ста-
рэйшыя. Ражджавство святкуем тры
дні. Пасля сустракаем Новы Год —
гэтыя абрады называліся „шчодра-
ваннем”. Дзень гэты быў самым
важным днём у годзе. У гэты дзень
моладзь варожыць. Далей, 19, 20
і 21 студзеня Вадохрышча — Тры
Каралі. Свяцяць ваду. І так мінае
свята Каляд.

**Юліта ХАРЫТАНЮК,
Стары Корнін**

Цікаўная котка

Жыла-была ў адной гарадской
кватэры котка. За пярэсты колер
поўсці назвалі яе Рыскай. Гаспа-
дынька Надзейка не магла наце-
шыцца ёю, маленькай, пушысцень-
кай, на кароткіх тоўстых ножках.
Котка была вельмі цікаўная. Да ўся-
го ў кватэры пільна прыглядалася,
усё хацела пакратаць сваімі мяккімі
лапкамі, паспрабаваць на зуб.

Бывала, залезе на стол, абнюае
ўвесь посуд і незнарок сапхне куба-
чак. А сама схваецца пад канапу —
ці то ад шуму, ці то ад страху, каб
не пакаралі.

А то зачэпіцца кіпцікамі за карун-
кавую фіранку і гушкаецца, як на
арэлях, пакуль разам з ёй не сарвецца
на падлогу. І так заблытаецца ў
тоненькай тканіне, што і вылезці
без дапамогі Надзейкі не можа.

Іншым разам доўга пазірае на

гульнію рыбак у круглым акварыу-
ме, а пасля ўскочыць на столік і лап-
кай драпае па шкле, нібыта спрабуе
падагнаць рыбак, каб не ленаваліся
хутчэй плаваць.

А то спалохана-здзіўлена пазірае
на экран тэлевізара. І вельмі раду-
ецца, калі Надзейка выключыць тых
клькастых пачвар-кракадзілаў, што
спадцішка хапаюць сваю ахвяру.

Сапраўднае раздолле было Рыс-
цы ў двары. Тут ужо цікавых рэчаў
нюхаць — не перанюхаць, драпаць
— не перадрапаць, кусаць — не пе-
ракусаць...

Ад усяго гэтага хадзіла Рыска
з паколатым носікам, з абламанымі
кіпцікамі і бруднымі лапкамі.

А неяк Надзейчын тата прыехаў
дамоў на вялізнай бліскучай цаццы
на чатырох колах. Пасля гэтага яны
з татам ездзілі на машыне то ў лес,

то на рыбалку, то да бабулі ў вёску.
Рыску з сабой не бралі, пакідалі
ў кватэры. Калі вярталіся, Рыска ра-
дасна круцілася вакол машыны. Ча-
сам ёй удавалася залезці на вялізную
цацку і пабегаць па яе бліскучай па-
верхні. Пасля гэтага на белай фарбе
заставаліся брудныя сляды, якія та-
та выціраў, ціха сварачыся на котку.

Але цікаўнасць перамагала, і Рыска
залезла на гэту цацку зноў. Яна
зазірала праз выпуклае шкло ўсярэ-
дзіну, дзе было яшчэ болей розных
дзівосных забавак.

І вось аднойчы, калі Надзейчын
тата забыўся зачыніць дзверцы, Рыска
ціхенька залезла ў машыну. Ну
і здаволіла ж яна сваю цікаўнасць,
абнюхаючы і драпаючы незнаёмыя
рэчы. У прадаўгаватым люстэрку,
што вісела высока ўгары, убачыла...
коціка, які ўважліва пазіраў на яе, ні-
быта запрашаў пазнаёміцца.

Рыска таксама зацікавілася гэтым

пушысцікам. Захацелася наблізіцца
да яго, панюхаць чырвоную пыску
і паторгаць за доўгія вусы. Яна за-
лезла на нейкі чорны абаранак, ста-
ла на заднія лапкі — ужо зусім блізка
той пушысцік, вось-вось дацяг-
нецца да яго...

І раптам нешта пад лапкамі Рыска
як заверашчыць, як зойдзеца доўгім
пранізлівым крыкам!

Рыска маланкай скацілася з чор-
нага абаранка, выскачыла з машы-
ны і зашылася ў куст бэзу. Ледзьве
выбавіла яе адтуль Надзейка.

Пасля таго здарэння Рыска доў-
га не падыходзіла да крыклівай цац-
кі. Надзейка заўважыла, што і да ін-
шых рэчаў яна пачала адносіцца
насцярожана.

Носік у Рыскі загаіўся, а кіпцікі на
чыстых лапках сталі вострымі і блі-
скучымі.

Але ці надоўга?

Анатоль БУТЭВІЧ

Лясунка

Была зіма. Снег скрыпеў у мясячным бляску. Мароз з ветрам стваралі грозны настрой. Вецер збіваў з ног. Старыя людзі казалі, што такая ноч праклятая Богам. У такую зімнюю ноч нарадзілася дзіця.

У хаце было цёмна. Толькі свечкі асвятлялі сваім бляскам малы пакойчык. У такую пагоду электрычнасць была адлучана. Людзі верылі толькі ва ўласныя сілы. На ложку ляжала змучаная жанчына. Нарадзіла дзіця без дапамогі дактароў і толькі стома не дазволіла ёй быць пры свядомасці. Прачнулася, калі дзіця пачало крычаць, а перапалоханы муж падаваў гарачую гарбату. Дзяціна была дзяўчынкай, назвалі яе Лясункай.

Мінула чатыры гады. Лясунка вырасла на прыгожую і спрытную дзяўчынку. Асаблівай любоўю дзіця абдорвала звяроў. Малая вёска, у якой жыла Лясунка, знаходзілася ў сярэдзіне лесу. Жыло там мала людзей, пераважна старых, веруючых больш у забабоны чым у Бога. Імя Лясунка нікога не здзіўляла. Дзяўчынка ведала ўсіх звяроў і ведала, у які спосаб дапамагчы ім у хваробе.

Аднойчы, калі зноў прыйшла зіма, пры самым беразе ракі, якая плыла непадалёк дома, дзяўчынка ўбачыла ваўчана. Мела яно параненую ножку і голасна скавытала. Лясунка, нягледзячы на страх, узяла яго дахаты і вылечыла. Воўк так прывык да яе, што сам нікуды не хадзіў. Маці спачатку баялася за дачку, але пасля і яна палюбіла звяра. Міналі гады. Надышла пара, калі ідзеца ў школу. Да горада было далёка. Лясунка не хацела ісці ў школу. Жыцця навучыла яе прырода, а пісаць, чытаць і пачатковай адукацыі — бацькі. Аднак, каб не рабіць клопату бацькам, яна

пагадзілася. У горадзе дрэнна сябе адчувала, хаця навука давалася ёй вельмі добра — сумавала за лесам, бацькамі і звярамі. Пасля першага года вучобы, вярнулася ў хату. На прывітанне выбег воўк. Цяпер ужо вялікі і грозны, але для Лясункі — ваўчок. Пасля хацела прывітацца з бацькамі. І тут — бяда. Бацькі былі хворыя. У лясной глушы не было доктара, а грозныя хваробы прыводзілі да смерці. Лясунка малілася аб здароўі бацькоў, але хвароба перамагла — восенню яны памерлі. Такая дзіўная любоў, адно аднаму перадало хваробу. Разам жылі, разам і памерлі. Маці два дні пасля бацькі. Лясунка асталася адна ў лясной глушы. Пахаваць бацькоў дапамаглі суседзі. Лясунка адчувала крыўду да ўсіх і да ўсяго. Гэты адзін раз ненавідзела сваю хату і лясную глушу за тое, што памерлі бацькі.

Суседзі не ведалі, што рабіць з дзяўчынай. Паводле існуючага права яна не была дарослай і не магла жыць адна. Паведамлі дзіцячы дом і ўлады горада. Лясунка аб нічым не ведала. Пераглядаючы дакументы бацькоў, знайшла грошы і сямейныя альбомы. Са здымкаў і дакументаў даведлася, што маці мела сястру, якая жыве за граніцай, а галоўнае — яна багатая і не мае дзяцей. Лясунка падумала, што цяця захоча ўзяць яе да сябе, а яна ніколі не пакіне магілы бацькоў і лесу. Суседзі таксама даведліся пра сястру маці Лясункі і прыйшлі да дзяўчыны пра тое пагаварыць. Хата была адчынена, але дзяўчыны не было. Лясунка прапала. Разам з ёю прапаў і воўк.

Доўга яшчэ людзі шукалі дзяўчыну. Старэйшыя ўспаміналі тую ноч, калі яна нарадзілася — праклятую ноч. Малодшыя, калі чуюць, як выюць ваўкі, кажуць, што гэта Лясунка плача па бацьках.

Аня САДОЎСКАЯ

Уладзімір АРЛОЎ. Адкуль наш род

Жалезны век

Цяпер людзі рабілі зброю і прылады працы з металу: спачатку з медзі, потым з больш моцнага сплаву медзі з волавам, які называўся бронзай. А тры тысячы гадоў таму жыхары Беларусі навучыліся здабываць з балотнай руды жалеза. Яно хутка замяніла і камень, і бронзу. Зразумела, чаму тыя часы назвалі жалезным векам.

Жалезнымі прыладамі было зручна працаваць на зямлі, і земляробства зрабілася галоўным заняткам чалавека. Каб падрыхтаваць дзялянку да сяўбы, высякалі кавалак лесу, чакалі, пакуль дрэвы добра высахнуць, а потым іх спальвалі. Попел быў добрым угнаеннем. Некалькі гадоў такая дзялянка давала добры ўраджай.

Тагачасныя людзі сеялі жыта, пшаніцу, ячмень, лён, гарох, боб. А вось смаку бульбы яны не ведалі. Нам здаецца, што бульба, з якой беларусы ўмеюць гатаваць столькі смачных страваў, расла ў нас заўсёды. Але ў са-

праўднасці яе прывезлі з Амерыкі толькі пяць стагоддзяў назад, а на Беларусі яна з'явілася яшчэ пазней.

За тысячы гадоў вельмі змяніліся не толькі прылады працы, але і чалавечыя сялібы. Яны, як і даўней, стаялі на рачных берагах, ды ўжо былі абкружаны ровам і валам. Павале ішоў высокі частакол з бяргавяна. Гэтак продкі бараніліся ад нападў ворагаў.

Такое паселішча называлася гарадзішчам.

На гарадзішчы стаялі драўляныя будыніны, падобныя на цяперашнія старыя вясковыя хаты. Тут жылі некалькі вялікіх сем'яў — род.

Суседнія роды аб'ядноўваліся ў племя.

(працяг будзе)

Пытанні і заданні

1. Чым жалезны век адрозніваецца ад каменнага?

Ад рэдакцыі: Вашай задачай будзе адказаць на пастаўленае пытанне. Аўтары правільных адказаў (просім дасылаць іх на працягу трох тыдняў) возьмуць удзел у жараб'ёўцы, у якой можна будзе выйграць беларускія кніжкі па гісторыі і літаратуры.

Я плыла на „Суперфасце”

Вунь плыве наш карабель!

Нядаўна я па тэлевізары пачула страшную вестку: на караблі „Суперфаст” здарыўся пажар і загінула там шмат людзей. Мяне агарнуў жах: гэта ж зусім нядаўна і я плыла на гэтым караблі, які курсуе з Анконы (Італія) ў Патру (Грэцыя) па Адрыятычным моры.

Прыемна паўспамінаць зімою летнія прыгоды, а як падумаю, што там, на поўдні, і цяпер стаіць высокая тэмпература, дык так, здаецца, і акунуўся б у тую зялёна-сінюю ваду, празрыстую і цёплую, як вада ў ванне.

Фактычна ёсць два караблі адной назвы: „Суперфаст — 1” і „Суперфаст — 2”. Яны наогул мінаюцца: адзін выплывае з Анконы ў Патру, і плыве цэлыя суткі, а другі ў той час — з Патры ў Анкону. Гэта суперсучасныя караблі-паромы, якія перавозяць не толькі людзей, але таксама легкавыя машыны, аўтобусы і грузавікі.

Наш аўтобус уехаў на спецыяльнае месца для машын, а мы пайшлі ў свае каюты. У каютах былі кандыцыянеры і туалеты з душам. Мы памыліся і выйшлі на палубу. Людзі шпацыравалі, аглядалі карабель і мора.

Мора змяняла колеры. То яно бы-

ло зялёнае, як смарагды, то рабілася цёмна-сіняе, больш суровае. Свяціла сонца.

На караблі быў басейн, і я вырашыла пакупацца. Было цудоўна, і наплавалася я ўдосталь. Пасля дзедка купіў мне ў кавярні, якая была побач з басейнам, марожанае і кока-колу. Амаль не адчувалася, што мы на моры, а не дома. Толькі тая гарачыня, тэмпература дасягала 42° па Цэльсію.

Пасля мы абедалі ў рэстаране (іх было на караблі некалькі), куплялі сувеніры ў краме. На караблі быў салон гульняў. Бабуля не хацела, каб я, як яна сказала, выкідала грошы. Я падышла да аўтаматаў, каб глянуць, а адзін дзядзька з нашай групы кажа: на, укінь манету. Яму нешта не шанцавала. Толькі я ўкінула тую манету, а тут як не сыпне! Але я аддала таму чалавеку ўсё да адной драхмы.

Спалася нам у каюце цудоўна. Ды толькі дзедка, якога мы з бабуляй адправілі на верхнюю паліцу, раніцай апынуўся з матрацам на падлозе. Не, не зваліўся. Проста яму наверху было гарача, і ён з матрацам перайшоў уніз.

Адрыяна СЕМЯНЮК

Фота А. Ч.

Польска-беларуская крыжаванка № 2

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Marzenie	▼	Przesmyk	▼	Mama	▼
Zabawa		Bór		Wąs	
▶		▼		▼	
Rozum	▶				
Łarysa					
▶					

Адказ на крыжаванку н-р 50: Зала, пляменнік, анод, ток, клас. Блат, яно, цмок, знак, фан, Лі, пакос.

Узнагароды, аўтаручкі, выйгралі: **Марэк Дэмбоўскі, Паўліна Глінка, Марта Федарук, Юстына Вайшковіч, Анджелика Сельвясюк** з Бельска-Падляскага, **Галіна Сіроцкая** з Чыжыкаў і **Марта Кузыка** са Старога Беразова.

Блакітная рэспубліка

15. Мірскі замак

Папраўдзе, ад пачатку нашага падарожжа цягнула мяне ў Мір. Клікалі туды цудоўныя ўспаміны са студэнцкіх гадоў, калі разам з сябрамі „талакоўцамі”, вясной 1989 года, прыязджалі сюды з Мінска адбудоўваць зруйнаваны замак. Кожны, хто тады хацеў, мог быць рэстаўратарам замка. А тая адбудова зводзілася да парадкавання сярэдзіны, страшэнна запаскуджанай вайной і савецкім неахайствам. Бралі ў рукі лапату і цераз вырваныя вокны выкідалі смецце.

Тады, дзесяць гадоў назад, цяжка было верыць у поспех.

Мой любімы замак меў у сваім няшчасці многа шчасця. З 1994 г. занесены ён у спісак пабудовы Сусветнай спадчыны культуры ЮНЕСКА. Зараз, з дапамогай нямецкіх фондаў, вядзецца прафесійная рэстаўрацыя будоўлі. Яе канчатковае завяршэнне прадбачаецца на 2004 год. І ўжо сёння можна наведваць адбудаваныя фрагменты замка. У адной з абарончых веж працуе музей з цікавай выстаўкай кафлі.

Аднак пакуль наведваем сярэдзіну замка, рашаем за намовы касірышы сустрацца з удзельнікамі Першага Рэспубліканскага пленэру скульптараў.

У Мір з'ехаліся скульптары з усіх куткоў Беларусі — з Гродзеншчыны, Гомельшчыны, Віцебшчыны, Магілёўшчыны.

— У нядзелю тут будзе вялікае свя-

та, кірмаш. Да гэтай пары нам трэба паставіць каля замка скульптуры, — кажа Уладзімір Яленскі з Часнікаў, што на Віцебшчыне.

Знаёмства з Уладзімірам найбольш уцешыла Агату Міхалыяк. Вось тут, у Міры, нечакана спаткала яна чалавека з роду Аленскіх, якога мы так заўзятая шукалі ў Дзянісковічах.

— Мая разьба? — песціць сваю скульптуру Уладзімір. — Гэта будзе анёл. Анёл над Мірам.

Паміж выявамі фігур будзе таксама Георгій Пабедамосец.

— А мая дзеўка гэта Свіцязянка, — кажа Мікалай Скляр з Гродна, кіраўнік пленэра. На пытанне, чаму міфічная дзеўка стане разам з хрысціянскімі святымі, скульптар паціснуў плячыма.

— Чаму Свіцязянка? Люблю дэвушэк рэзць! — адрэзаў з уласцівым сабе пачуццём гумару мастак.

— Ясна, — казалі мы, пачырванеўшы. — Вось ясна.

Тым часам побач нашай кампаніі з'явілася цётка Юзэфа, бухгалтарша-пенсіянерка з Міра.

— Mówią, że Kwaśniewski gorszy za Jaruzelskiego, — ні з таго, ні з сяго разанула пані Юзэфа К. Мы, як грамадзяне Польшчы, паказаліся ёй каталікамі, са-лідарнікамі і на дадатак непрыхільнікамі беларускай незалежнасці.

— Białorusi nigdy nie było. To bolszewicy wymyślili to państwo. No bo była Ruś Czer-

wona, była Czarna, to wydumali jeszcze i Białą. Z powodu tego, że brzozy tu rosły.

Пасля даклада пра паходжанне назвы Беларусь, з чым адвякоў змагаюцца беларускія даследчыкі, пані Юзэфа пачала дэкламаваць Прароцтвы Вярыгоры:

Polska powstała od morza do morza,
Czekając na to pół wieku.
Chronić ją będzie łaska Boża,
Więc cierp i módl się, człowieku.

— А пра каханне нейкі вершык ведаеце? — паспрабавала я памяняць клімат родам з XIX стагоддзя, так удала закансерваваны ў Беларусі.

— А по цо мне тэ глупе вершыкі! — пакрыўдзілася пані Юзэфа. Далей пайшлі нараканні на асабістае жыццё і лёс.

Пазней, калі скульптары цэлым табунам пайшлі на абед, пані Юзэфа кінулася збіраць трэсачкі, што адпырнулі ад дастойных фігур святых.

У дарозе на замак чакала нас чарговая легенда беларускай зямлі. Пра закла-

Радзівілам, Вітгенштэйнам і Святаполк-Мірскім. Спачатку быў мураванай крэпасцю, з чатырма вежамі і вежай-брамай. Быў абведзены валам і ровам з вадой. Архітэктура замка XVI стагоддзя мае рысы позняй беларускай готыкі. У канцы 1580-90 гг. замак перабудавалі ў стылі рэнесансу пад загарадную княжацкую рэзідэнцыю Радзівілаў. У час шведскай вайны быў зруйнаваны, затым адбудаваны. У другой палове XVIII ст. частым гошцем быў тут князь Радзівіл „Пане Каханку”, які ў навакольных лясах арганізаваў паляванні, а ў замку ладзіў славутыя фестывалы. У верасні 1785 года Радзівіл гасціў караля Станіслава Аўгуста Панятоўскага. Вялікія пашкодванні нанесены былі ў 1794 годзе, чарговыя — у час напалеонаўскіх войнаў. Замак пачалі адбудоўваць у другой палове XIX ст. У міжваенны перыяд замак адкупіў князь Міхал Святаполк-Мірскі, які пачаў яго адбудову. У адной частцы заснаваў музей

Скульптары I Рэспубліканскага пленэру: (злева) Руслан Еўстараценка (Магілёў), Мікалай Скляр (Гродна), Уладзімір Яленскі (Часнікі), Агата Міхалыяк, Анатоль Пушкараў (Глыбокае), Ігар Грышын (Магілёў), Валеры Казлоўскі (Гомель), Вячаслаў Пятровіч (Мінск), Васіль Сілкоў (Гомель), Алес Пракорына (Сноў).

тае возера, дзе ўтапіўся хлапец з вялікім жалем у сэрцы. А маці таго юнака, плачучы па сваім дзіцяці, пракляла возера.

— Кажуць людзі, што кожны год тут нехта топіцца, — адзначае наш экскурсавод.

Мірскі замак — помнік архітэктуры XVI- XX ст. Пабудаваны ў пачатку XVI ст. родам Ілінічаў. Пазней належаў

асабліваасцей. Сам князь быў вядомы сваёй экстравагантнасцю.

Наведваем музей. Крутымі, вузкімі прыступкамі стромай лесвіцы ўваходзім наверх. Стаміліся.

— А mówią, że słaby naród, — між прыступкамі прасоп наш Тамаш.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Гэта не феерверкі!

Грамадства, мабыць, ужо і прызвычалася да таго, што ў тэлевізійных навінах часта чуем пра бомбы, якія ў гарадах падкладаюць тэрарысты. Але гэтая хвароба дайшла ўжо нават на правінцыю.

— Бабахнула так, што аж шыбы ў вокнах амаль не рассыпаліся ў кавалкі, — расказваюць жыхары дамоў, распаложаных непадалёк аўтобусага прыпынку каля старой кафлярні ў Орлі. — Мы ўжо спалі. Было гэта пасля поўначы, а палове першай у нядзелю, 12 снежня. Пасля выбуху на прыпынку не было нікога. Відаць было толькі полымя.

Магутны гук раздаўся на ўсю Орлю. Раніцай людзі пабачылі, што выбух знішчыў лаўку на прыпынку і пашкодзіў бляшаную сцяну паветкі. Дзень раней зладзеі ўзламаліся ў магазін, разбіваючы шкляную вітрыну. Вынеслі адсюль вопратку і парашкі для сцірання. І падумаць, што ўсё гэта адбываецца на добра асветленых вуліцах гміннага цэнтра. (лч)

Вандалы ў Нараўцы

У канцы снежня 1999 года ў Нараўцы адбываліся маладзёжныя забавы. Маладзёў хуліганіла, і ў выніку пашкодзіла тэлефонны апарат у будцы ля мясцовага помніка ў цэнтры пасёлка, карту Нараўчанскай гміны на вялікай дошцы ля аўтобусага прыпынку (выбіла тры дзіркі), а таксама лавачкі для падарожных. Чорт ведае што павыпісвала таксама на сценах аўтобусных паветак. Бы гэтага было замала, знішчыла расклад ад'ездаў аўтобусаў ПКС. (гай)

Новая пошта ў Нарве

У канцы снежня 1999 года ў Нарве правялі пошту ў новае памяшканне ў прыватным будынку. Раней знаходзілася яна ў драўляным даваенным асабняку.

Цяпер пошта займае першы паверх у мураваным, прасторным будынку. Атрымала яна навішае абсталяванне і новую мэблю. Ёсць тут пакойчыкі для лістаношаў і сацыяльны. У пачакальні даволі многа месца для наведвальнікаў. (яц)

Царква і бальшавізм

Пра рэлігійную палітыку бальшавікоў напісана ўжо нямала гістарычных і публіцыстычных распрацовак. Аднак большасць гэтай літаратуры адносіцца да падзей, якія адбываліся на тэрыторыі Расіі ці Украіны. Менш вядома пра паслядоўнасці рэлігійнай палітыкі бальшавікоў у Беларусі.

Ленін рэлігію ўспрымаў як аснову маральнага парадку таго свету, з якім ён змагаўся. Знішчаючы існуючае заканадаўства і дзяржаву, не мог праігнараваць фактара, які фарміраваў іерархію вартасцей дзесяткаў мільёнаў людзей. Каб стварыць новую маральнасць, бальшавікі палічылі лагічным знішчыць традыцыю, культуру і рэлігію разам з людзьмі, якія ў нейкі спосаб атаясамліваліся з варожай, паводле іх уяўленняў, ідэалогіяй. Даючы прымітыўныя адказы на ўсе пытанні чалавечай экзістэнцыі, яны не хацелі дапусціць якой-небудзь канкурэнцыі. Адкідаючы традыцыйную маральнасць, стварылі не існуючую раней сістэму масавага тэрору, накіраванага супраць вялікіх груп грамадства.

У адрозненні ад Расіі рэпрэсіі супраць Царквы і святароў у Беларусі ў пачатку дваццатых гадоў не набылі масавага характару. Хаця ў першай канстытуцыі БССР ад студзеня 1919 г. згадвалася, што ворагамі савецкай улады з'яўляюцца святары, аднак ваенныя дзеянні і суседства „імперыялістычных сіл” не спрыялі камуністам у свабодным вырашэнні рэлігійнай праблемы.

Заканадаўства БССР пачатку дваццатых гадоў пазбаўляла святароў выбарчых правоў. Толькі ў выпадку парвання імі сувязей з выконваннем культурных абавязкаў маглі яны атрымаць дазвол выбіраць савецкія органы ўлады. Беларускія бальшавікі, якія тады мелі ўплыў на кіраванне рэспублікай, былі даволі моцна звязаны з мясцовай традыцыяй. Іх левы радыкалізм быў пабудаваны на сацыяльных прадпасылках. У адрозненні ад расійскіх таварышаў ідэалагічныя справы былі ім другароднымі, таму яны не надта рваліся да змагання з Царквой. Рэпрэсіі і тэрор прыходзілі ў Беларусь са спазненнем, былі вымушаны загадамі з Масквы, а найчасцей папярэджаны зменай кіруючых рэспублікай элітаў.

У 1930 г. чэкісты выкрылі быццам бы контррэвалюцыйную арганізацыю Саюз вызвалення Беларусі, якой членамі мелі быць беларускія пісьменнікі, вучо-

ныя, дзеячы культуры, палітыкі, якія ў дваццатых гадах праводзілі беларусізацыю рэспублікі. Перад судом была пастаўлена беларуская нацыянальная эліта. Паралельна была „выкрыта” „царкоўная контррэвалюцыйная арганізацыя”, якая ставіла сабе за мэту „звяржэнне савецкай улады шляхам паўстання”. Хаця ствараць яе мелі праваслаўныя епіскапы і святары, чамусьці называлася яна „Езуіт”. Камуністычная прэса шырока пісала пра антынародную дзейнасць беларускіх духоўнікаў, якой кіравалі епіскапы: магільёўскі — Феадосій Вашчынскі, віцебскі — Міхаіл Постнікаў і сліцкі — Мікалай Шамяціла. Амаль два гады бальшавіцкая прапаганда распаўсюджвала весткі пра злачынствы ўспомненых епіскапаў і падначаленага ім кліру супраць савецкай улады і працоўных мас Беларусі. Толькі пасля такой падрыхтоўкі вясной 1933 г. было вырашана ліквідаваць „паўстанцкую папоўскую” арганізацыю. Пакуль што савецкая ўлада патрактавала царкоўных людзей у такі сам спосаб як беларускую інтэлігенцыю, пасылаючы на пару гадоў у турмы і канцлагеры. У 1937-1938 гадах сталінскія суды яшчэ раз разглядалі справы абвінавачаных у контррэвалюцыйнай дзейнасці інтэлігентаў і святароў. Прысуд усім быў аднолькавы.

У гэты перыяд арыштавалі 6 епіскапаў, звыш 400 святароў і манахаў, 3 200 царкоўных дзеячаў. Судзілі іх найчасцей як польскіх ці нямецкіх шпіёнаў. У ліпені 1938 г. НКВС „выкрыў” новую „шпіёнска-паўстанцкую арганізацыю” з цэнтрамі ў Мінску і Бабруйску. Дзейнічалі ў ёй 2 архіепіскапы, 30 манахаў і святароў, 172 „кулакі, царскія чыноўнікі і жандары”. У верасні „выкрылі” „шпіёнскую” арганізацыю ў Віцебску, якой меў кіраваць мясцовы архіепіскап. У канцы трыццатых гадоў ва ўсходняй Беларусі арыштавалі амаль усіх праваслаўных святароў. Тыя, якія асталіся ў нештатлікіх адкрытых яшчэ цэрквах, найчасцей карысталіся поўным даверам з боку ўлад. Цэрквы ў Беларусі пры Сталіне не знішчаліся так масава як у Расіі ці на Украіне. У Беларусь гэтая форма варварства прыйшла таксама са спазненнем. Найбольш храмаў было знішчаных пры Хрушчове і гэтым разам з удзелам адпаведна выхаваных сваіх бальшавікоў.

Яўген МІРАНОВІЧ

Выходзіць і шукаць патрабуючых

[1 *☞* працяг]

ходзіць і шукаць такіх, якія патрабуюць ягонага дапамогі. Лента — амафор, што на плячах епіскапа, абазначае блудную авечку, якую ён нясе. Сёння, калі свет стаў вельмі секулярызаваны і вернікі рэдка слухаюць голасу пастыра, а ўсе лічаць сябе інтэлектуаламі, патрабуецца, каб епіскап выходзіў у людзі і шукаў тых, якім трэба дапамагчы. Што раз больш акамянелых сэрцаў, а працэсы, якія ідуць з захаду, раскладваюць грамадства. Вельмі многа людзей знаходзіцца звонку Царквы і не слухае яе прызыву. Некаторыя людзі гавораць, што могуць памаліцца дома, але яны толькі падманваюць сябе. Чалавек заслабы, каб збавіцца без Божай ласкі, таму і няма збаўлення звонку Царквы. Толькі сінергія волі Божай і чалавечай уводзіць у абставіны неабходныя для выратавання душы. Епіскап павінен знайсці адпаведную мову і заклікаць усіх вернікаў, але адказы толькі за тых, якія яго слухаюць. Тыя, што адмовіліся ад Царквы, самі за сябе будуць разлічвацца.

— *Восенню 1999 года адбылося ўрачыстае адкрыццё Праваслаўнага дэканальнага інстытута культуры ў Бельску-Падляшскім. Ці вернікі з вясковаў прыходаў таксама змогуць ўключыцца ў яго працу?*

— Інстытут будзе тлумачыць і замацоўваць ідэі праваслаўя і багаслоўя, а яго дзейнасць не будзе абмежаваная толькі да горада. Да працы інстытута будуць закліканы ўсе ахвотныя ў ім дзейнічаць: катэхеты, лекары, настаўнікі, жыхары вёсак, праваслаўныя і не-праваслаўныя. Будзе ён паказваць багаслоўе праваслаўя і звяртаць увагу, што з'яўляецца яго незаменнай праўдай. Урокі багаслоўя, якія будуць тут праводзіцца, павінны паказаць, што Праваслаўная царква — адзіная ў свеце захоўвае праўду. Няма другой канфесіі, якая захоўвала б у цэлым Заповіт веры ажно ад апосталаў, ужо 2000 гадоў. Наша Праваслаўная царква не ўнесла ніводнага элемента чалавечага, схаластычнага. Тое, што Гасподзь перадаў апосталамі, святымі айцамі, мы

Спаборніцтвы праваслаўных баскетбалістаў

Баскетбольная дзявочая каманда з гайнаўскага белліцэя з настаўніцай Ірэнай Грыгарук.

IV Агульнапольскі турнір праваслаўнай моладзі па баскетболу, арганізатарам якога была Беластоцка-Гданьская праваслаўная епархія праходзіў у лістападзе 1999 г. у спартыўнай зале Медыцынскай акадэміі ў Беластоку.

Змагацца прыехалі дзяўчаты сярэдніх школ Бельска-Падляшскага, якія састаўлялі адну дзявочую каманду, вучаніцы гайнаўскага белліцэя і вучаніцы беластоцкіх V і XVI агульнаадукацыйных ліцэяў. Сярод дзяўчат перамаглі вучаніцы гайнаўскага белліцэя, якія за I месца атрымалі кубак і баскетбольныя мячы, а індывідуальна кожная баскетбалістка прывезла медаль пераможцы і спартыўную майку. У камандзе выступілі: Ганна Герасімоў, Анна Швед, Ілона Карпюк, Дыяна Харкевіч, Дарота Кердалевіч, Кацярына Качаноўская, Юстына Сідарук і Ілона Харкевіч. Іх трэнер і настаўніца фізкультуры Ірэна Грыгарук, якая рыхтавала да спаборніцтваў таксама і каманду хлопцаў, атрымала званне самага лепшага трэнера турніру. Такім званнем надзелены быў таксама трэнер з Бельска-Падляшскага Яўген Бэдэнічук. На другім месцы апынуліся праваслаўныя дзяўчаты з Бельска-Падляшскага, а на трэцім — вучаніцы V Агульнаадукацыйнага ліцэя з Беластока.

Хлопцы змагаліся ў дзвюх катэгоры-

ях, сярод малодшых — гімназісты беластоцкіх школ, а сярод старэйшых — вучні сярэдніх школ, якія выступілі ажно ў трынаццаці камандах. Перамагла каманда Комплексу эканамічных школ з Беластока, другім месцам надзялілі каманду праваслаўнай моладзі з Дайлідаў, а трэцім месца занялі хлопцы з Гайнаўскага белліцэя.

Для старэйшых хлопцаў арганізаваны быў міжнародны турнір, у якім, апроч найлепшых з Польшчы, выступіла яшчэ праваслаўная моладзь з Гродна. Аднак тры першыя месцы раздзелены былі ў такой самай чарговасці, як у агульнапольскіх змаганнях, а чацвёртае месца заваявалі госці з Гродна.

Паездка магла адбыцца дзякуючы фінансавай дапамозе гайнаўскага праваслаўнага прыхода св. Дзмітрыя Салунскага і падтрымцы гарадскога магістрата і дырэктара ліцэя Яўгена Сачко.

Гайнаўскія баскетбалісты дабіліся поспехаў не толькі ў праваслаўным турніры. Дзяўчаты з белліцэя ўвайшлі ўжо ў састаў васьмі найлепшых каманд, якія змагаюцца ў чэмпіянаце ваяводства сярэдніх школ па баскетболу, а хлопцы з белгімназіі паспяхова перайшлі першы этап у чэмпіянаце Гайнаўскага павета.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

два новыя праваслаўныя прыходы. На якім этапе будовы новых цэркваў?

— Успенская царква ўжо пабудавана, накрытая і ідуць там канчатковыя працы, а ў Пакроўскай царкве заліты толькі фундаменты. Пабудова ў Бельску-Падляшскім дзвюх новых цэркваў — падзея аптымістычная. Значыць, ёсць людзі, якім Божыя дамы патрэбны і гэты аб'ядноўвае праваслаўных вернікаў і замацоўвае сяброўства. Дзяржава памагае фінансава вельмі мала. Цэглы, з якіх будуецца цэрква, у большасці гэтыя хвараванні вернікаў. Гэта дары нашых бабуляў і дзядуляў, якія апошняе аддаюць, каб Божая святыня стаяла і можна было маліцца і асвячацца духова іх дзеям і ўнукам. Царква — гэты месца праабражэння чалавека, дзе бярэ ён тое шчасце, што не праходзіць і ўзбагачаецца ўнутрана тым, што дае яму сэнс жыцця. Сёння многа розных праблем, якія часта вядуць у лабірынт без выхаду. Калі чалавек увайдзе ў жыццё Царквы па-сапраўднаму, убачыць указальнік як ісці, каб не ўпасці.

— *Дзякую за размову.*

Гутарыў Аляксей МАРОЗ

Вярталіся сваімі коньмі

Расказ Андрэя ДАМБРОЎСКАГА,
92-гадовага жыхара Гацькоў у Бельскай гміне.

(заканчэнне)

Пасля рэвалюцыі ў Магілёў прыйшлі палякі. Там статуя цара Аляксандра II, што адмяніў паншчыну, стаяла як жывая; яе палякі разбілі. Калі тут былі і немцы, і палякі, мы рашылі вяртацца. Спярша паехаў мой тата разам з дзядзькавым сынам, маім дваюрадным братам. Дзядзька яго раней выпраўляў, бо ён адной дзёўчыне дзіця прыстроіў. Яго маці не хацела тае дзёўчыны, хаця яе бацька каня ў пасаг даваў. Яна думала ажаніць сына з нейкай тутэйшай дзёўкай з паўвучасткам зямлі. І тую цяжарную дзёўчыну пакінулі.

На польскай граніцы тату і таго майго дваюраднага брата затрымалі і абвінавацілі ў шпіянажы. Прывезлі іх у Беласток і пасадзілі. Яны тлумачылі, што вяртаюцца на радзіму. Іх спыталі, ці хто ў іх тут ёсць. І калі ў Гацьках тыя, што раней прыехалі, заручыліся за іх, тады майго тату і дваюраднага брата адпусцілі.

А мы, я і тры сястрычкі, з мамай і дзядзькавай сям'ёй вярталіся пазней. Польскія салдаты шукалі аўса, залезлі на гару, там шынку знайшлі ў мяшку і забралі. То мама з плачам пагналася за імі, і да афіцэра. Афіцэр пытае:

— Кто забрал шынкэ? Оддайце! То нашы людзе, хто до дому ехаць...

І аддалі тую шынку.

Вярталіся сваімі коньмі. Карову гналі, курэй везлі. І жарабя ішло, бо там кабыла ажарабілася. Раз кабыла ўпала, дзядзька яе за грыву пацягнуў і кажа:

— Нічога ёй, яна аслабла. Трэба пастаяць і пакарміць.

Мы пад'ехалі пад граніцу, а там прыйшлі чыгуначныя чыноўнікі, каб да якогась *ужэнду* дроў даставіць, а сваё вылажыць. І мы тыя дровы прывезлі і нас адразу пусцілі, без чаргі. А тыя, што паяздамі ехалі, галодныя былі і здавалася — нас разарвалі б. Яны не мелі дзе і за што купіць, а ў нас і скварка, і малако свае былі.

А тут, у Гацьках, нічога не было: ні хаты, ні хлявоў; хату разабралі, клуны згарэла. Як выязджалі ў бежанства, то нешта закапалі былі, але як вярнуліся, то ўжо ямы былі раскрыты. Адну зіму ў суседскай хаце жылі, а пасля пустую хату з Грыневіч прывезлі. Былі дзеравяныя бораны і плуг тата аднекуль узяў. Адно лета толькі на заробкі хадзілі, а пасля ўжо сваё засявалі, садзілі. Мама на *шляхту* пайшла зарабляць і там захварэла. І прасіла гаспадароў адпусціць, каб дома памерці. Але яны казалі, што адпусціць толькі тады, як паправіцца. І даглядалі яе, прырынамі накрывалі. І як мама здаравела, то двое парасят вельмі добрых далі і дадому прывезлі.

Калі ў 1939 годзе насталі ў нас савецкія, то многія з Гацькоў паехалі пад Магілёў, дзе ў бежанстве былі. І той мой дваюрадны брат, што там дзёўчыну з дзіцём пакінуў, таксама хацеў ехаць; не ажаніўся ён і кавалерам пасля памёр. Але цяпер бацька яго не пусціў, стаў плакаць:

— Як ты мяне, старога, кінеш?!

І не паехаў ён. Пазней прыезджала да яго ягоная дачка. Яе маці таксама не выйшла замуж, а ў час акупацыі застрэлілі яе немцы.

А вось адзін жыхар Гацькоў паехаў у Магілёў і адтуль прывёз жонку, з якою раздзяліліся падчас бежанства!

Мой тата пры цары пяць гадоў у арміі служыў, у Маскве, у палкавой лаўцы; там усё было: ад іголки да шыла. Тату нават хацелі там аставіць, каб *заведаваў*, але тата вярнуўся на радзіму. А я ў войску ніколі не быў. Калі мелі мяне браць у польскую армію, мы падалі *падане*, што тата хворы на нагу. Прыехала паліцыя, паглязелі і не ўзялі.

А калі тут былі саветы, то ў нашай хаце жыў палітрук з часці, што ў Храбалах стаяла; іх на Буг пасля адправілі, а з Буга сюды. І раз палітрукова жонка сказала, што калі ў каго ёсць хто за граніцаю, таго ў савецкую армію не бралі. І мяне пасля прызываюць і пытаюць, ці хто ў мяне за граніцаю ёсць. Я адказваю, што ёсць.

— А где?

— У немца.

І такім чынам я стаў непрыгодным для службы ў савецкай арміі.

Пры немцах пагналі мяне ў Кленікі. А перад Кленікамі два немцы. Быў загад перад немцамі шапку знімаць, а знімаць ніхто не думаў. У мяне кабыла хуткая была і я першы ехаў. Я шапку зняў, але *Halt!* Дакументаў жадаюць. Я ім тлумачу, што мае дакументы ў канцылярыі ў Бельску. Немец загергатаў і хацеў шуфелем мяне ўдарыць. Ён за тронкі, а я ў ногі! Ён *Halt!* Я стаў. Ён аўтамат наставіў: *Komm, polnische Schweine!* Два разы хацеў мяне рукою ўдарыць, але не папаў, дык трэці раз нажом у сцягну. То я рукамі за яйца і трасуся. Тады камендант крыкнуў *Nein! Nein!* І той перастаў мяне біць.

Быў загад у Забуду да ехаць, фурманкаю і парай коней; мне солтыс сказаў кабылу даць. У Рыбалах затрымаліся, коні папрыставалі. Трэба далей ехаць, я да кабылы не прызнаюся, толькі пращу, каб мяне адпусцілі, бо дома дзеці

малыя, а кабылу хай бяруць. То той, што загадаў мне ехаць, запіску мне даў і я назад. Дайшоў да могілак у Рыбалах, а там знаёмы мне кажа: „Як будучы гнаць, то не адмовішся”. То я на Канюкі, кій узяў, быццам за каровамі іду. У Плёсках дзядзька, ён мяне да сябе. Выпілі чвэртку гарэлкі і я да Гацькоў іду. Яшчэ ў Плёсках маладзіца агарод поле і пытае мяне, куды я іду. Я сказаў, а яна зноў:

— Ці крыжык маеш?

— Не.

— То не ідзі такімі дарогамі. Мой хлопец быў такі і немцы палапалі і распранулі. І хто меў крыжык, таго дадому пусцілі, а тых чулі, як стралялі.

Іду далей дадому. Бачу: войска стаіць, траіх немцаў канюшыну косяць, але не надта ўмеюць. Я да іх. *Guten Morgen!* Я сказаў, каб мне касу. Я махнуў касою, а яны: О-о-о! Я камень найшоў і касу вастру, а яны сталі смяцца: *Gut, gut, gospodarz.* Я накасіў ім канюшыны, а яны мне па пачцы папярсаў далі. І так я вярнуўся дахаты.

Усё калісь трэба было рукамі рабіць. Мой дзед, калі яму пятнаццаць гадоў толькі было, на паншчыну ездзіў. Яго маці, адпраўляючы, гаварыла, каб добра стараўся. З ім былі старэйшыя. Тыя старэйшыя не надта стараліся, а мой дзедка сумленна *валачыў* поле. Прыехаў аканом, пабачыў, што той кусок добра *завалочаны* і пытае, хто яго абрабляў. А тыя падумалі, што пэўна нейкая аплывуха шыкуецца, бо дзедка ўпершыню...

— Тэн малы, — паказваюць на дзедка.

— Едзь додому, — сказаў дзедку, — а вы, лайдакі, на ново броноваць!

А ў мяне пасля вайны двое коней было, і трэці. І каб быў зямлі не здаў, то і трактар купіў бы.

Запісаў Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Знойдзенае ў архіве

Бельшчына ў 1844 годзе

(заканчэнне; пачатак у 51 нумары)

Расійская імперская ўлада на беларускіх землях дзяліла насельніцтва на праўдзівых хрысціян (праваслаўных) і іншаверцаў (католікаў, пратэстантаў, мусульман і іудзеяў). Іншаверцаў у Бельскім уездзе ў 1844 годзе было 43 350 мужчын і 44 360 жанчын каталіцкага веравызнання, адпаведна 439 і 407 пратэстантаў, 5 872 і 6 579 — іудзеяў. У павятовым горадзе Бельску падобныя лічбы былі наступнымі — католікаў мужчын 345, жанчын 410; пратэстантаў абодвух полаў па 10, іудзеяў 601 мужчына і 660 жанчын. У Драгічыне католікаў мужчын было 320, жанчын 200, адзін лютэранін, 130 мужчын і 132 жанчыны іудзеяў. Ва ўсім Бельскім уездзе не было зафіксавана ніводнага мусульманіна.

Плошча зямлі ў Бельскім уездзе складала 466 141 дзесяціну. Пад сялібамі і выганамі было 79 490 дзесяцін, ворнай 233 600, сенакоснай 57 163, пад лясамі казённымі 18 797, памешчыцкімі 65 119, пад рэкамі, дарогамі і балотамі 11 971.

Ва ўездзе было 18 суконных фабрык, дзве капялюшныя, 5 скураных заводаў, два па вырабе свечак і аж 90 ві-

накурняў. Галоўныя галіны гаспадаркі ў Бельскім уездзе ў сярэдзіне XIX ст. — гэта земляробства, жывёлагадоўля, а таксама фабрыкі, на якіх выраблялі палатно (да 220 560 аршынаў у год). Прадавалася палатно пераважна ва ўнутраныя раёны Расіі.

Гандлёвае жыццё Бельскага ўезда было даволі актыўным. Аб гэтым могуць сведчыць частыя кірмашы, якія адбываліся на тэрыторыі Бельшчыны. Восем разоў на год кірмашы адбываліся ў самім Бельску (Хрышчэнскі — 6 студзеня; Уступлення ў пост — 10 лютага; Сярэдзіннапосны — 1 сакавіка; Узнясенскі — 4 мая; Троіцкі — 15 мая; Цела Хрыстовага — 25 мая; Раства Багародзіцы — 8 верасня; Мікалаеўскі — 6 снежня). Шэсць разоў у год праводзіліся кірмашы ў мястэчку Цехановец (2 лютага ў дзень Стрэчання Гасподня; 23 красавіка — Святога Войцеха; 10 чэрвеня — Цела Хрыстова; 10 жніўня — Святога Лаўрэнція; 21 верасня — Святога Матэвуша і 30 лістапада Святога Андрэя). Па пяць разоў у Браньску і сяле Гродзіск, па два разы ў Кляшчэлях і мястэчку Сямятычы.

Ліга спыняе дзейнасць

Пасля 72-гадовай грамадскай дзейнасці ў Беластоку перастае існаваць Ліга аховы прыроды. Загадчыца бюро гэтай арганізацыі спадарыня Кудэльская паведамляе, што з прычыны адсутнасці датацыі дзейнасць рэзка скарацілася, а заробку з аднаўлення паркаў таксама не хапала на прыродаахоўныя акцыі. Абмежаваліся таксама датацыі Галоўнага праў-

лення ЛАП, ліквідаваліся штаты. Апошнім часам дзейнасць арганізацыі зводзілася толькі да перадачы заўваг яе членаў у кампетэнтныя органы. Няма таксама ўжо гурткоў па школах і ўстановах. Арганізацыя, якая не так даўно святкавала сваё сямідзесяцігоддзе, у рыначнай эканоміцы аказалася нікому непатрэбнай.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Статыстыка падае нам, колькі было на Бельшчыне ў 1844 годзе рознай жывёлы. Коней — 8 000, буйной рагатай жывёлы — 7 150, авец простых — 20 500, а тонкарунных — 50 600, свіней — 30 000, коз — 300. У той час у самім Бельску налічвалася 60 коней, 500 кароў і валоў, простых авец 300, каля 1 000 свіней, казлоў 5 і 100 цялят. Дарэчы, коні і свінні разам са збожжам і палатном лічыліся асноўным таварам на бельскіх кірмашах. Частка жывёлы актыўна куплялася на тэрыторыю Каралеўства Польскага і Прусіі. Самым лепшым конскім заводам лічыўся завод у маёнтку Рудка, які належаў графу Віктару Асалінскаму.

На тэрыторыі Бельскага ўезда ў 1844 годзе адбылося шэраг здарэнняў. У Драгічыне „ў прыпадку меланхоліі”, як адзначаюць крыніцы, патапілася ў студні манахія бенедыктынскага кляштару; у Бельску два чалавекі памерлі ад п'янства, а адзін павесіўся па той самай прычыне. На тэрыторыі ўезда зафіксавана яшчэ 4 самагубствы (3 павесілася, адзін зарэзаўся), 7 забойстваў і аж 26 крадзяжоў і махлярстваў. Цікавая статыстыка сацыяльнага скла-

Палашка

Палашка нарадзілася ў адной з падгайнаўскіх праваслаўных вёсак. Вырасла яна ў богабазнай сям'і. У школе вывучала беларускую мову. Мясцовы бацюшка, які ў школе вучыў дзетак закону Божаму, ставіў яе ў прыклад аднакласнікам.

Але лёс накіраваў Палашку ў другі бок. Пасля заканчэння навукі выйшла яна замуж у суседнюю вёску за католіка. У гэтай вёсцы жывуць і праваслаўныя, і католікі. Ёсць там і царква. Ка-

ду зладзеяў і забойцаў. Шляхцічамі з іх было 8 чалавек, з казённых сялян — 10, з памешчыцкіх — 6, з мяшчан-хрысціян — 2, з аднадворцаў — 2, з іх было 25 мужчын і 3 жанчыны. У бельскім астрозі ў той час сядзелі шляхцічы Іосіф, Антон і Андрэй Грахоўскія за крадзеж, Іосіф Клапатовіч таксама, шляхціцка Юзэфа Жарская за падпальванне, яўрэі Герш Львоў, Лейбка Туркоўскі і Гершка Янкевіч Фукс за зладзейства, Іван Бужынскі за кантрабанду, сяляннін Марцін Хшаноўскі за падстраляненне чалавека, сяляне Юзэф Варабей, Шымон Асмольскі і мешчанін Іван Гаўрусевіч таксама за зладзейства.

За сухім пералікам лічбаў і фактаў крыецца рэальнае жыццё Бельска і вакол і ў 1844 годзе. Па матэрыялах аднаго года нельга рабіць гістарычных і сацыялагічных абагульненняў, але падобныя даныя за некалькі бліжэйшых гадоў могуць даць карціну развіцця горада на працягу пэўнага перыяду. Магчыма, многія асаблівасці сучаснага гаспадарчага і культурнага жыцця Бельскага рэгіёна закладаліся менавіта 150 і болей год таму.

Генадзь СЕМЯНЧУК

толікі наведваюць касцёл у ішнай вёсцы. Палашка з сям'ёй стала наведваць касцёл у кожную нядзелю. У праваслаўныя святыя заўсёды мыла яна бялізну і развешвала на панадворку. Каталіцкія суседзі заўважылі гэтую заканамернасць і паводле гэтага арыентаваліся ў праваслаўным календары.

Не ўтрымоўвае Палашка сувязей са сваімі сёстрамі і братамі, якія засталіся вернымі праваслаўю. Сорам ім за сваю сястру Палашку.

Мікалай ЛУКЯНЮК

З думкай пра моладзь

Памаркоўнае спажыванне алкаголю — звычайная справа сярод дарослых. Адны гавораць, што гарэлка дапамагае ім адагнаць сумныя думкі, іншыя тлумачаць, што дапамагае ў сустрэчах з людзьмі. Гарэлка — неад'емная частка усялякіх мерапрыемстваў.

Закон забараняе прадаваць алкаголь непаўналетнім. Рэчаіснасць паказвае нешта іншае. Амаль штодзень сустракаем падвыпіўшых падрастаючых на вуліцы, у публічным транспарце, у культурных установах і нават у бацькоўскім доме.

Ці можна паўплываць на тое, каб падрастаючая моладзь абмежавала дрэнную звычку піцца алкаголю? На маю думку, так. Гэта ў асноўным залежыць ад бацькоў, хоць не без значэння застаецца факт адпаведнай адукацыі ў школе, як і вядзенне прафілактычнай дзейнасці пакліканымі для гэтай справы ўстановамі. Адною з іх з'яўляецца Псіхалагічна-педагагічная амбулаторыя ў Гайнаўцы, якая змяшчаецца па вуліцы Пільсудскага 10 а.

Арганізавалася яна ў 1974 годзе, а яе дырэктарам з самага пачатку працуе Крыстына Яніцка, шматгадовы педагог і знаток праблем моладзі.

— Наша амбулаторыя дапамагае

тым дзецям, якія маюць праблемы ў навуцы, — сказала дырэктар, — як і тым, хто мае схільнасць да спажывання алкаголю. Ахвотна бачым у нашым колекцыяна, хто выявіць жаданне дапамагчы моладзі стрымлівацца ад алкаголю.

На думку маёй суб'ядседніцы, бацькі павінны ўтрымоўваць цесныя кантакты з падрастаючымі дзецьмі, якім заўсёды пагражае небяспека ўступіць на дрэнны шлях. Вядома, няма магчымасці сачыць за кожным крокам дзіцяці. Трэба ж яму давараць. Але пры гэтым трэба і памятаць, што неаб'якавай павінна быць для нас справа, куды дзіця ходзіць, з кім сябруе. Толькі адпаведныя кантакты дазваляць бацькам зразумець праблемы, іхныя звычкі, а неаднойчы і прычыны заганных паводзін. Вось некалькі практычных парад для бацькоў:

— ніколі не спажывайце алкаголь пры дзецях,

— не пагаджайцеся на тое, каб дзіця піло алкаголь, нават піва,

— растлумачце дзіцяці, якую шкоднасць прыносіць піцце алкаголю.

— не падавайце дзіцяці алкагольных напояў і не дазваляйце на гэта іншым.

Уладзімір СІДАРУК

ВЕР — НЕ ВЕР

Астроне! Прысніўся мне дзіўны сон. Спачатку быццам былі мы (я не была адна) на нейкім будынку. Што гэта за будынак — не ведаю. Мо электрастанцыя. Вісела тут нейкая драбіна (па якой мы мелі сыходзіць) і нешта цякло па будынку, нейкая светла-зялёная вадкасць. Узнікла паніка. Разнеслася вестка, што неўзабаве будзе нейкі выбух, але вялікага страху я не адчувала. Толькі мы ведалі, што нешта кепскае мае здарыцца. Мой муж бегаў, заглядаў усюды, шукаў прычыну таго, што мела здарыцца. У гэты момант як бы ўсё прапала.

Потым сніцца мне, што ўжо быў выбух. Няма маёй сястры і швагра. Засталіся толькі іх дзве малодшыя дачушкі. Найстарэйшай, як і бацькоў, не было. Быццам яны расплыліся недзе.

Бачу нейкага хлопчыка, вельмі апаранага. Ён кажа нам накрыцца пледамі, бо будзе выбух. Мы накрыліся, толькі чулі нейкі стукат. Я сказала дзецям, каб і яны накрыліся.

Пасля выбуху мы абудзіліся ў іншым месцы. Усё заліла вада, застаўся толькі невялікі кавалачак зямлі, на якім мы знаходзімся. Што я дам гэтым дзецям

есці? Але бачу, што ў моры ляжыць у чыстай вадзе шмат золата: нейкія пярсцёнкі, ланцужкі, кулоны. Думаю я сабе: вазьму гэта, то будзе за што купіць дзецям хлеба. Мучыла мяне думка, што я ж мушу іх выхаваць. На гэтым я прачнулася. Дай адказ як мага хутчэй, дарагі Астроне!

КРЫСЯ

Крыся! Твой сон папярэджвае цябе, што ты будзеш мець непрыемнасці. Ужо ў пачатку сну, калі ты ўбачыла вісячую драбіну, па якой вы мелі сыходзіць уніз, былі сімптомы паніжэння і розных няўдач.

У сне дамінавала тэма маючага адбыцца выбуху. Гэты выбух сведчыць пра непрыемнасці, суперніцтва і цяжкасці пры афармленні спраў. І той апажыраны хлапчук сведчыць, што будзе непрыемная справа, хаця з яе ты можаш якраз выкараскацца, бо па яго радзе вы накрыліся пледамі.

Засталася табе яшчэ нейкая надзея, як той кавалачак зямлі, на якім вы апынуліся, хаця ўсё заліла вада. Ты хочаш людзям дабра, перажываеш за сестрынных дзяцей, але тыя залатыя каштоўнасці гавораць пра фальш сярод тваіх блізкіх і тваю залежнасць ад іх.

АСТРОН

Таксі для інвалідаў

Управа і Рада Бельска-Падляскага павета намерваюцца арганізаваць публічны транспарт для інвалідаў паводле сістэмы „Бус-таксі”. З гэтай мэтай было прынята рашэнне аб куплі мікрааўтобуса, прыстасаванага для перавозу інвалідаў. Грушы выдзелілі Дзяржаўны фонд рэвалідацый калекі асоб і новаствораная Павятовая камісія па інвалідстве, якую ўзначаліць

Вяслава Бжана — раней працаўніца Гміннага асяродка сацыяльнай дапамогі ў Орлі.

На першым паверсе інтэрната праф-тэхвучылішча н-р 2 рамантуюцца тры памяшканні для Павятовай камісіі па інвалідстве. Рамонт, на які былі закуплены матэрыялы вартасцю 606,35 зл., выконваюць беспрацоўныя.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Больш крадуць, менш б'юцца

У 1999 годзе гайнаўская паліцыя затрымала дзве асобы, якія перапрадавалі наркатыкі і знайшла ў іх 5,5 кілаграма марыхуаны. Знайшлі таксама некалькі агародчыкаў, дзе вырошчваліся індыйскія каноплі. Апошнім часам наркатыкі можна купіць у гайнаўскіх кафэ, на дыскатэках, у сярэдніх, а нават і падставовых школах, — пайнфармаваў камендант паліцыі Станіслаў Паўлік у час пасяджэння Рады Гайнаўскага павета. — За 9 месяцаў 1999 года на Гайнаўшчыне зарэгістраваных было 1007 злачынстваў (1131 — у 1998 годзе), у тым ліку крымінальнага характару — 706 (577 — у 1998 г.). Пабольшала колькасць крадзяжоў — з 71 на 85, а паменшала колькасць боек з 23 на 9 і крадзяжу з узломам у машыны з 5 на 0 і разбояў з 57 на 21 у параўнанні з 1998 годам. Многа рэгіструецца крадзяжоў з узломам у кватэры і іншую маёмасць (162 — у 1999 г., 161 — у 1998 г.), гаспадарчых злачынстваў (387 — у 1999 г., 330 — у 1998 г.).

Намеснік старшыні Рады Мікола Бушко пытаў пра супрацьдзеянне абкраданню пенсіянераў і продажу таннай алкагалізаваанай атруты па базарах. Камендант паліцыі Станіслаў Паўлік адказаў, што за 10 месяцаў 1999 года было зарэгістраваных 14 арганізаваных

крадзяжоў учыненых цыганамі або рымынамі на вёсцы. Такім злачынствам садзейнічаюць самі пакрыўджаныя, якія па сваёй наіўнасці ўпускаюць у дом наведвальнікаў, каб купіць атракцыйныя тавары. Прыкладна абараняюцца ад гэтакіх злачынстваў у Чыжоўскай гміне, дзе пасля крадзяжоў быдла неадкладна паведамляюць паліцыю, таксама, калі ў вёсках паяўляюцца незнаёмыя гандляры. Шукаць віноўнікаў гэтага роду крадзяжоў вельмі цяжка, паколькі яны пасля разбою ўцякаюць па-за межы Гайнаўскага павета.

За 10 месяцаў 1999 года пачалося расследаванне 140 выпадкаў кантрабанды алкаголю і цыгарэт.

За гэты перыяд выяўленых было 84,2% віноўнікаў (у 1998 г. — 85,8%), у тым ліку па крымінальных справах 73,9% (у 1998 г. — 78,9%). Самае вялікае выяўленне злачынстваў тычылася гаспадарчых спраў 99,7% (у 1998 г. 98,5%) і ўсялякіх боек і разбояў — больш чым 90%. Найменш віноўнікаў знаходзяць у выпадку крадзяжу — толькі 53,9% (52,1% — у 1998 г.).

Найбольш злачынстваў было зарэгістраваных у гмінах: Чаромха — 57, Бела-вежа — 56, Нараўка — 42, Нарва — 41.

Аляксей МАРОЗ

Бяздзейная камісія

На тэрыторыі Арлянскай гміны, якая налічвае 4 тысячы насельніцтва, знаходзяцца 23 пункты продажу алкаголю, у тым ліку 7 у самой Орлі. За атрыманне дазволу на продаж алкагольных напояў уладальнікі крамаў плацяць у гмінны бюджэт г.зв. „коркавае”, якое павінна быць прызначана на ахову здароўя і барацьбу з алкагалізмам. У год „коркавага” ў гміннай касе збіраецца 36 тысяч зл., аднак на алкагольную прафілактыку не трапіла ні граша.

Па шчырасці

У пяцідзсятыя гады ў вёсцы Т. пражывалі два кумы: бедны Сцяпан і багаты Міхал. Бедны чалавек заўсёды браў у кумы багатага з простаі прычыны: каб дапамог у бядзе, калі спатрэбіцца, хаця багаты беднаму не таварыш.

Падвесну ў Сцяпана не хапіла аўса і ён выбраўся на рынак у Кляшчэлі, каб некалькі мяшкоў купіць, бо хутка трэба сеяць на сваім полі. На рынку сустрэў ён свайго кума Міхала і выказаў сваю

Багаты вечар

13 студзеня 2000 года Клуб „Карына 2000” („Carino 2000”) у Бандарах над Сямноўскім вадасховішчам арганізуе навагодняе мерапрыемства „Багаты вечар”. У мастацкай частцы выступіць ляўкоўскі калектыў „Цаглінікі”. Танцаваць можна будзе ад гадзіны 20⁰⁰ да 4⁰⁰ пад раніцу. Падрабязныя інфармацыі можна атрымаць пад нумарамі тэлефонаў 090265487 ды ў ГОК у Нараўцы — 685-80-34.

„Багаты вечар” у клубе пачнецца а гадз. 20⁰⁰.

(гай)

Алкагалізм у гміне пашыраецца, а грамадства як бы змірылася з гэтай адмоўнай з'явай. У прыклад не паставіш таксама былога шэфа гміннай адміністрацыі, які за язду пад мухай страціў вадзіцельскія правы. Створаная ім, і зацверджаная Гміннай радай, Камісія па справах вырашання алкагольных праблемаў да гэтай пары не сабралася ні разу, яе члены не былі абучаны і не рэалізуюць гміннай праграмы па барацьбе з алкагалізмам. Відаць, змагаюцца з зялёным змеем па асобку, за чаркай.

(лч)

роспач з прычыны нястачы аўса і мусу купіць яго. Кум Міхал адказаў:

— Куме Сцяпане! Не купляйце аўса, бо я вам дарам дам яго на пасеў; пойдем лепш у сталойку і вып'ем чарку.

Так і зрабілі. Фундатарам быў Сцяпан. І дома Сцяпан пахваліўся жонцы, што авёс на пасеў ужо запэўнены. Жонка сумна паківала галавою і сказала: „Штосьці мне не верыцца!”

Прышоў час пасеву і Сцяпан з мяшкі пайшоў да кума. Той шчыра яму кажа каля свірны:

— Настаўляй усе свае кішэні і я ўсе іх напоўню аўсом, а мяшкі нясі назад, каб лёгка было.

Так кум багаты пашкадаваў беднага.

Мікалаі ПАНФІЛЮК

Аб'ява

Прыму на пастаянную работу грамадзянку Беларусі, адзінокую, да 40 гадоў. Харчаванне і кватэра бясплатна ўзамен за хатнюю дапамогу. Лісты са здымкамі пісаць па-польску. Чакаць адказу. Wiesław Zambrzycki, 15-161 Białystok, ul. Nadbużańska 44. Тэл. (0-85) 6762995 (пасля 18-й).

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,

ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.

Тэл.факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>

E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максі-

мюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-

Свярубская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр

Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская,

Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палочка, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9,

Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca.

Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych.

Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2000 r. wpływa 5 marca

2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą

Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk.,

Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty

przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej

Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958

Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział

Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

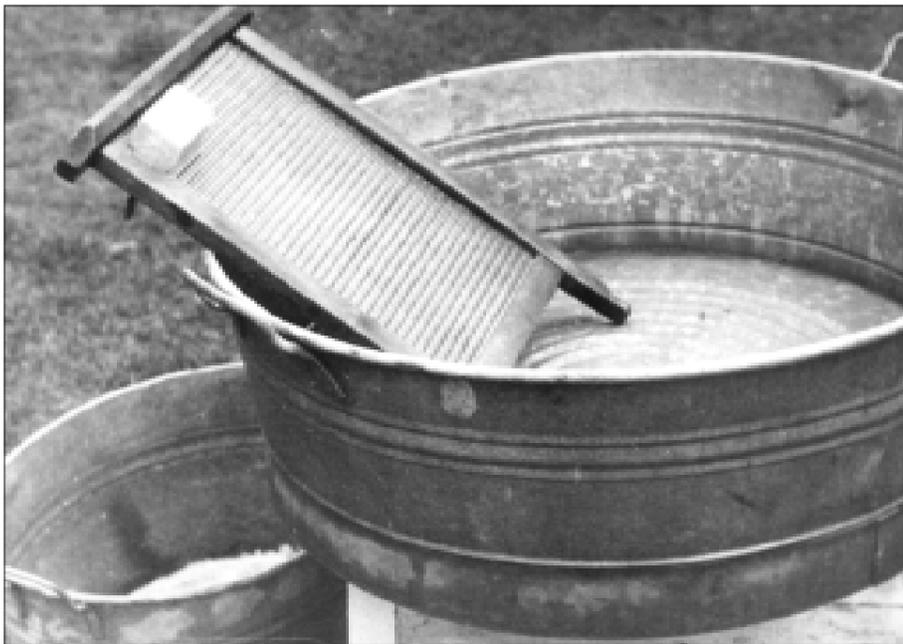
4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,60 zł, a kwartalnie — 33,80 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,50

(kwartalnie — 45,50), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90).

Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofska 27,

nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

Палюбаваліся 2000 годам, а цяпер і да жыцця вярнуцца можна, у наш Еўрасаюз.
Фота Міхала МІНЦЭВІЧА

Фрашкі пра нашых

Сузана і Старац

Сузану Старац апляваў,
У распусце яе бэсціў.
Пра яе звычкі напісаў
У газету, каб разнесці.
Адміністрацыі данёс,
Што ў хаце *гатэль* мае,
І каб яе добра шэф патрос
І добранька абляяў,
Спісаў усе грахі яе
І факсам іх адправіў
і ў Інтэрнэце нат паспеў
(бо ў тэхніцы ўжо сцяміў)
Сузаны брыду ўславіць.
Больш чым пра Старца белы свет
Пачаў пра дзеўку баяць.
А Старац склаў сабе санет,
На эпітафію.
Як помнік той паставяць.

Вандал АРЛЯНСКІ

Двухлітарная крыжаванка

Гарызантальна: 1. японская спартыўная барацьба заснаваная на ўдарах рукамі і нагамі па найбольш уражлівых месцах цела суперніка, 3. бездань, 5. звод палажэнняў, вызначаючых парадак дзейнасці арганізацыі, 7. аб'ект пакланення язычнікаў, 9. месца перамены вады ў віно, 10. дзяржаўны гімн Францыі, 11. горад на Гродзеншчыне, 12. стос, 14. тата, 16. нядоўгая арыя з рэчытатывамі, 17. заалагічны сад.

Вертыкальна: 1. напр. CaC_2 , 2. задача для праверкі здольнасцей чалавека або правільнасці дзеяння прыбора, 3. малдаўска-румынская рака, 4. напалоханая і вераб'я баіцца, 6. страта здольнасці разумення, 8. горад на ле-

вым беразе эстуарыя Тэжу насупраць Лісабона, 9. аповесць Льва Талстога (1863 г.), 11. асвятляльны прыбор, 13. дагавор аб выкананні работы, 14. апора, аснова, 15. скача на пахілую вярбу.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чыгачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 48 нумара

Гарызантальна: Швіц, цягач, уцечка, брук, вынік, ахінса, бракераж, Капры, чарчэнне, аэраплан, лаўка, вербалоз, навіна, каюта, брат, барада, Давід, твар.

Вертыкальна: пярына, калібр, Віракоча, цукар, Веліж, Акасі, крымшлен, харчблок, квас, пяро, гнеў, веча, Анталаха, азадак, кутнік, тавар, віраж, Рабат.

Рашэнне: **На вялікую калоду вялікі клін.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Яну Карчэўскаму** з Гайнаўкі і **Мікалаю Сазановічу** з Навін-Вялікіх.

Пракоп

Знаёміўся Пракоп, як той злодзей, што крадзе не ў сваёй аколiцы, па-за гмінаю. Нават і па-за паветам. Бо быў чалавек вядомы. А на такога статнага (саламянага?) удаўца, з адхаванымі ўжо дзяцямі, з шыкоўнай хатай, з самаходам, не адна пані тутэйшая паглядала. Някепскі чалавек, у свеце бывалы, недурны. Жонкі не біў, можна нат сказаць, што ёй рай за ім быў. І не з-за яго прапала Верка, а з-за сваёй бабскай цікаўнасці. Да замежнай парфумы.

Калі Верка ачула, што пасля адгадвання трох сыноў ды ранейшага пераходу на пенсію не мае яна такой прывабнасці для Пракопа, як раней было, выпісала нейкую цуд-парфуму на аснове, цьфу, нейкіх херамонаў ці ферамонаў. Гэта такое цуда, што выдзяляюць палавыя залозы звяроў, птушак, насякомых, дзеля прываблення адзінак іншага полу. Чалавечыя ж майстры ў гэтых справах тое рэчыва хімічна вылучылі, падпарфумавалі, стварылі араматы адмысловыя, якія прыцягваюць, вабяць жанчын да мужчын і наадварот. Вось штукары!

Пракопа Верка, вабна апрануўшыся, акрапілася тою парфумай, села на ровар і паперла на працу да свайго мужа, ускрайком Белавежскае пушчы. Тут на Верку нарваўся алень. Захапіўся стварэннем рагатым (руль Верчынай дамкі), імкліва рухаючымя лясной дарогай, з развешанай грывай, цудоўна вабячым юрлівым пахам ахвотнае лані, ды накінуўся на жаданы аб'ект. Кончылася тым, што ровар страціў шыны, а да

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Не падабаюцца мне гэтыя твае матацыклетныя экскурсіі з хлопцамі, — дакарае маці дачку. — Вывязе цябе які ў лес і захоча чорт ведае чаго, ты яму адмовіш, ён пакіне цябе ў лесе і будзеш мусіла вяртацца такую дарогу дадому пяхком...

— А ці я калі-небудзь вярталася пяхком?

Аб'ява ў газеце: „Прадам вудзільны камплект. Калі ў трубцы адазвецца мужчынскі голас, скажыце «Памылка» ды адкладзіце трубку.”

— Ведаеш, каханы, — вітаецца жонка з мужам, — сёння стукнулася я з сяброўкаю і...

— Вашы бабскія справы мяне не цікавяць.

— Твая воля, толькі механік сказаў, што самаход будзе здатны да язды не раней чым праз тыдзень.

Муж малую ўвагу прысвячаў жонцы і яна аднойчы ў злосці заявіла, што хаче б быць кнігаю.

— Гэта вельмі добрая ідэя, — падха-

„лани”, аказаўшайся амаль зусім непрыдатнай для рагатага амагара, пакаменчанай і шакіраванай, вызвалі дрыгаскі хуткую дапамогу. І потым Верка здароўя не мела, усё ёй балела галава, найбольш калі Пракоп яе чуліва абдымаў. З'ехала на лячэнне ў санаторый дый не вярнулася. А Пракоп стаў пра сябе казаць: „Я ў стане вольным”.

Пачалі паяўляцца ў мястэчку незнаёмыя панюсі ў капялюшыках. „Харошанькія” — ацанілі мужыкі. А бабы пераглянуліся: „Ганарыстыя”! Але ж ніводная з гэтых кабетак не паяўлялася другі раз. Мабыць, Пракоп ездзіў да іх. А змяніўся — не той хлопец! Волас адсівіў, вус адгадаваў, джынсы напяў на азадак. Піўны живоцік страціў. Хату адрамантаваў, сінім сэйдывгам ашалаваў. А не пазнаць яго было ўжо, калі Стэфу прывёз. І раз, і другі, і трэці... Маладая, бестыя, мо і 60 не мае... Ці не з газеты выпісаў яе?..

Пагаварылі людзі, і аціхлі. Але не ўтрымаў сваю, абавязваючую яго як лекара, таямніцу доктар Смок. Пра тую сінюю таблетачку, якую просіць што і раз прыпісваць сабе Пракоп. Бо Стэф любіць лес, вёску, васьмідзясяцігадовага Пракопа, але на колькі часу ёй запалу хопіць?

Ну, я лічу, што як і ксёндз, так і доктар за даверанья ім тайны апраўдвацца будуць перад вышэйшай інстанцыяй. Ды і Пракоп павінен пра сваё сэрца думаць. Ад „віягры” ж памерці без пары можна! Навука гэта даказвае! Хоць, хто яго ведае, напэўна гэты свет пакінуць прыемней у мілейшых абставінах.

Вандал АРЛЯНСКІ

піў муж, — а яшчэ было б ляпей, каб была яна календаром.

— Чаму календаром?

— Бо календар штогоду новы.

— Мамачка, чаму ты выйшла замуж за татку?

— То і ты, дзіцятка, пачынаеш дзівацца?..

Муж вяртаецца з крамы.

— Калі цябе за чым-небудзь паслаць, — наракае жонка, — заўсёды выбярэш нешта агіднае...

— Будучы тваім мужам, не выпадае мне гэтаму прырэчыць.

— Чаму твой самаход так разбіты: трапіў у аварыю?

— Гэта жонка...

— Па неспрактываванасці?

— Гэта віна яе зроку.

— Слабы?

— Не: селектыўны.

— Як гэта разумець?

— Яна звочыць кожны светлы волас на маім касцюме, а не бачыць вушакоў гаража.

Беларускі цырк

Славуты Ванька

Як паведамляе „ЛіМ”, многія ўдзельнікі 5-ай сесіі сінода Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі і Пінскай дыяцэзіі высноўвалі думку аб тым, што для таго, каб парафіяне лепш разумелі сутнасць літургіі, яна павінна весціся на беларускай мове.

Тэма варта ўвагі. Але ці толькі „для таго” ўводзіць на Беларусі беларускую мову? Значыць, польскія ксяндзы вядуць багаслужбу на малазразумелай парафіянам мове. Адсюль і правільны высновы. Ды газетнаму цыркачу гэта-

га мала і ён, схопіўшы быка за рогі, бадае пануючую канфесію:

— Ну, а калі ж да такой высновы прыйдуць праваслаўныя святары? — прыкідваецца дурненькім Ванькам.

А калі ж ты, каталевча, з Месяца зваліўся? Дык на каталіцкім сінодзе гутарка снавалася аб тым, што вернікі, выйшаўшы з касцёла, не ведаюць, што ім ксёндз правіў. Чаго няма пад беларускім небам, але хіба праваслаўныя святары вядуць царкоўную службу на польскай мове?

Запішыся на курс логікі. І абавязкова схадзі ў царкву.

Сідар МАКАЦЁР